

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra veřejného práva

Mírové operace mezinárodního společenství

Diplomová práce

Peace Operations of international Community

Diploma thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Jiří VÍŠEK, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Tomáš ŽLEBEK

PRAHA 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Brně, dne 21. 1. 2022

.....
Bc. Tomáš ŽLEBEK

Poděkování

„Chtěl bych tímto poděkovat vedoucímu své diplomové práce Mgr. Jiřímu Víškovi, Ph. D. za konzultace a vedení při tvorbě této diplomové práce.“

Anotace

Diplomová práce se věnuje tématu mezinárodních mírových operací. Práce obsahuje výčet nejdůležitějších mezinárodních organizací účastnících se těchto operací a historickému vývoji této problematiky. Těžiště práce spočívá v rozboru mírových operací, mezinárodního humanitárního práva a české bezpečnostní politiky. Poslední kapitola je analýzou války v Kosovu. Závěr obsahuje kritické zhodnocení současného stavu a vývoj operací v budoucnosti.

Klíčová slova

Mírová operace, OSN, NATO, EU, OBSE, humanitární právo, bezpečnost, Kosovo

Annotation

This master thesis is focused on theme International community peace operations. This thesis contains list of most important intergovernmental organizations participating peace operations and historical development of this issues. The focus is in analysis of community peace operations, international humanitarian law and security strategy of Czechia. Last chapter is analysis of Kosovo War. The conclusion contain critical evaluation of present situation and predictions.

Keywords

Peace operation, UN, NATO, EU, OSCE, humanitarian law, security, Kosovo

Obsah

Úvod.....	6
1 Nejvýznamnější mezinárodní organizace.....	8
1.1 Organizace spojených národů (OSN).....	8
1.2 Severoatlantická aliance (NATO).....	17
1.3 Evropská unie (EU).....	25
1.4 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)	32
2 Mezinárodní humanitární právo.....	36
2.1 Vznik MHP a právní předpisy.....	37
2.2 Aplikace a vymáhání MHP	38
2.3 Aplikace MHP při mírových operacích	39
3 Bezpečnostní politika České republiky.....	41
3.1 Stálé diplomatické mise ČR	42
3.2 Armáda ČR (AČR)	42
3.3 Policie ČR (PČR)	49
3.4 Financování	52
4 Analýza konfliktu a mírové operace v Kosovu.....	54
4.1 Historické souvislosti.....	54
4.2 Eskalace situace v Kosovu	57
4.3 Mírová jednání	59
4.4 Intervence NATO	60
4.5 Mandát NATO k zásahu.....	62
4.6 Cesta k nezávislosti	64
Závěr.....	66
Seznam zkratk	68
Seznam literatury	72

Úvod

Cílem této diplomové práce „Mírové operace mezinárodního společenství“ je popis a vyhodnocení fungování mezinárodního společenství vůči hrozbám, které ohrožují mír a bezpečnost po celém světě. Mezinárodní humanitární právo se ve dvacátém století vyvíjelo a rozšiřoval se rámec vztahů, které dnes upravuje. Společně s tím se na přelomu dvacátého a jednadvacátého století vyvíjely i mírové operace od pozorovatelských misí, přes vojenské zásahy, policejní a výcvikové mise a mise mající za úkol demokratizaci a rekonstrukci území zasaženého konfliktem. A právě popis vývoje tohoto trendu je i obsahem této práce. Tato problematika je však samozřejmě velmi široká a rozsah této práce ji velmi zjednodušuje.

Samotná práce je rozdělena na čtyři části. První popisuje (nejen z evropského pohledu) nejvýznamnější mezinárodní organizace podílející se na mírových operacích. Jde o Organizaci spojených národů (OSN) jako klíčového a hlavního aktéra v boji za zajištění světového míru. Dále Severoatlantickou alianci, která ve spolupráci s OSN organizuje a účastní se největšího počtu operací na vynucení míru. Významnou organizací v celosvětovém měřítku je i Evropská unie (EU), která se nejen v prostoru kontinentální Evropy zapojuje do mírových operací a úzce spolupracuje se Severoatlantickou aliancí (NATO) a OSN. Poslední organizací, jejíž vznik a fungování je v této práci popsáno je Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, která navzdory svému názvu zahrnuje mnohem širší spektrum svých členů. U jednotlivých organizací jsou vyjmenováni jejich členové, důvody vzniku a hlavní myšlenky, vývoj a současná situace. Dále ve zkratce jejich historie a významné operace, kterých se zúčastnily. Ve světě existuje samozřejmě větší počet organizací účastnících se zejména pozorovatelských misí, které se do této práce nevešly. Zmínku si zaslouží zejména Mezinárodní pozorovatelská organizace (MFO), Africká Unie, nedávno v Kazachstánu zasahující Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti, Liga arabských států a samozřejmě zejména Mezinárodní červený kříž.

Druhá část se zabývá mezinárodním humanitárním právem, jeho vznikem a vývojem. Zmíněna je i klíčová role Mezinárodního červeného kříže v této právní

problematice a Ženevské a Haagské úmluvy. Práce popisuje i aplikaci MHP a jeho dodržování v probíhajících konfliktech a zejména aplikaci mírových operacích.

Ve třetí části je zmíněn přínos České republiky v mezinárodních operacích a česká bezpečnostní politika. Uveden je seznam diplomatických zastoupení ČR při zmíněných mezinárodních organizacích a priority České republiky v oblasti národní bezpečnosti a zahraniční politiky. Tato část práce se zabývá i Armádou České republiky, jakožto účastníkem mezinárodních mírových operací a členem NATO. Jsou tu uvedeny mise, kterých se čeští a dříve českoslovenští vojáci účastnili i ztráty na životech, které za to ČR zaplatila. Opomenuta nesmí být ani Policie ČR, jejíž příslušníci se taktéž účastní širokého spektra mezinárodních misí, jejichž počet se stále rozrůstá. Závěrečná část se pak věnuje financování výdajů na bezpečnost a plnění závazku 2% podílu HDP vůči NATO.

Závěrečná část je pak analýzou konfliktu v Kosovu a operace Allied force, kterou mezinárodní společenství, a to zejména západní země, na situaci v bývalé Jugoslávii reagovaly. Tuto mírovou operaci jsem zvolil zejména z několika důvodů. Jednalo se o operaci v Evropě, která se ČR svojí blízkostí velmi dotýkala a podpořila ji, následně se účastnila navazující mise KFOR. Tato operace je dodnes považována za velmi kontroverzní, a to zejména co se týká její legitimacy a důsledků. Jedním z těchto důsledků je i kontroverzní vznik zatím nejnovějšího státu v Evropě. V této kapitole jsou popsány okolnosti vedoucí ke konfliktu, politika tehdejší Jugoslávie a albánských obyvatel Kosova, neúspěšná mírová jednání, analýza samotné operace včetně mezinárodních dopadů.

Téma této práce je současnosti dosti aktuální. V posledních letech se kromě dlouhodobých konfliktů objevily i konflikty nové, nebo staronové např. v oblasti Náhorního Karabachu, Kazachstánu, nebo současné situace mezi Ruskem a Ukrajinou. A tato práce může sloužit jako velmi zjednodušený přehled této složité problematiky.

1 Nejvýznamnější mezinárodní organizace

V následující kapitole je podrobněji popsána historie, organizační struktura, fungování a příklady operací nejvýznamnějších organizací ve světovém i evropském měřítku. Jedná se o Organizaci spojených národů, severoatlantickou alianci, Evropskou unii a Radu pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.

1.1 Organizace spojených národů (OSN)

Organizace spojených národů nyní sdružuje 193 nezávislých států světa (z toho 51 zakládajících). Jako poslední byl 11. 7. 2011 přijat Jižní Súdán. Nečlenský statut pozorovatele mají Vatikán a Palestina. Žádný ze států nebyl nikdy vyloučen. Kvůli sporu s Malajsií vystoupila v roce 1965 dočasně Indonésie, následující rok však své členství obnovila. OSN není formou světové vlády, je pouze představitelem svých nezávislých členů.

Oficiálními jazyky OSN jsou angličtina a francouzština (pracovní jazyky Sekretariátu), španělština, ruština, čínština a arabština. Oficiální vlajka OSN byla přijata 20. 10. 1947. Na světlemodrém listu je ve středu zjednodušená mapa světa mezi severním pólem a 60° jižní šířky ve vyrovňovacím azimutálním zobrazení. Zeměkoule zobrazuje všechny obydlené kontinenty. Olivové ratolestí objímající Zemi symbolizují mír.

Čtyři hlavní cíle OSN jsou: udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, podpora přátelských vztahů mezi národy, rozvoj spolupráce při řešení mezinárodních problémů a podpora lidských práv a koordinace činnosti jednotlivých států. Základním dokumentem organizace je Charta OSN, jejíž cíle a pravidla přijímá každý členský stát. Členem OSN se může stát každý stát, který přijme pravidla vyplývající z Charty a Valné shromáždění na základě doporučení Rady bezpečnosti schválí jeho přijetí. Nečlenské státy a mezinárodní organizace mohou požádat o status pozorovatele s volným přístupem na většinu zasedání.¹

Hlavní a trvalé sídlo OSN je v USA v New Yorku. Sídlo OSN je mezinárodní území, pozemek nepatří USA, ale všem členským státům. Část sekretariátu OSN se nachází v Evropské úřadovně OSN v bývalém sídle Společnosti národů ve

¹ Vše o OSN: *historie, struktura, financování*. Praha: Informační centrum OSN, 2014. str 5. ISBN 978-80-86348-18-6.

švýcarské Ženevě. Další sídla jsou: Addis Abeba (Etiopie), Bangkok (Thajsko), Bejrút (Libanon), Nairobi (Keňa), Santiago de Chile (Chile) a Vídeň (Rakousko). V nizozemském Haagu se pak nachází sídlo Mezinárodního soudního dvora.²

1.1.1 Historie vzniku OSN

Organizace spojených národů (OSN) byla založena 24. 10. 1945 v americkém San Franciscu. Vznikla jako nástupce první novodobé politické mezinárodní organizace – Společnosti národů.³

Tato organizace vznikla po 1. světové válce, podpisem Versaillské mírové smlouvy 28. 6. 1919 ve Francii, avšak účinnosti nabyla tato smlouva až 10. 1. 1920. Zakládající listina Společnosti národů byla součástí této smlouvy. Vznik společnosti byl reakcí na zásadní změny světového politického uspořádání po do té doby největším světovém konfliktu. Cílem bylo udržení míru ve světě, demilitarizace a prevence dalších válek a prostor pro mezinárodní diplomacii.⁴

Jednu z klíčových rolí hrál při vzniku Společnosti národů tehdejší americký prezident Thomas Woodrow Wilson, který si vzal za svůj návrh britského ministra zahraničí sira Edwarda Greye. Wilson v USA představil ve čtrnácti bodech svoji vizi poválečného uspořádání, mezi nimiž byl i vznik globální instituce zajišťující mír. Ve Versailles se Wilsonovi tuto myšlenku podařilo prosadit a 14. 2. 1919 byl zveřejněn a schválen Pakt Společnosti národů. Mezi 42 zakládajícími členy bylo i Československo (např. Německo vstoupilo až v roce 1926 a vystoupilo v roce 1933). Paradoxně Spojené státy americké dohodu o Společnosti národů neratifikovaly a do Společnosti nikdy nevstoupily.⁵

Ačkoliv Společnost národů slavila menší úspěchy při diplomatickém řešení finsko-švédského sporu o Ålandské ostrovy nebo v turecko-iráckém sporu o město Mosul, naprosto neefektivní byla hlavně ve věcích týkajících se světových velmocí (japonská okupace Mandžuska, italská okupace Habeše, a nacistický anšlus

² Vše o OSN: systém organizace. Praha: Informační centrum OSN, 2014. str. 5-9. ISBN 978-80-86348-21-6.

³ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. 2. doplněné vydání. Praha: Auditorium, 2019. str. 129. ISBN 978-80-87284-73-5.

⁴ BENEŠ, Edvard. *Společnost národů, její účel a organizace*. Praha: Státní nakladatelství, 1932. str. 12

⁵ Česká televize, *Společnost národů nepodařený pokus*, 2009 [online]. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1420898-spolecnost-narodu-nepodareny-pokus>.

Rakouska a.j.).⁶ Uvedené tři státy z ní roku 1933 (Itálie až roku 1937) vystoupily. Za jediný případ, kdy Společenství vážněji zareagovalo na činy některé ze světových velmocí, bylo vyloučení Sovětského svazu v roce 1939, když bez vyhlášení války napadnul Finsko.

V souvislosti s rozpory mezi členskými státy a především začátkem 2. světové války Společnost národů prakticky ztratila význam (formálně byla rozpuštěna až v roce 1946)⁷. Vítězné státy druhé světové války vytvořili novou Organizaci spojených národů, která na její činnost navázala.

Organizace spojených národů začala vznikat během 2. světové války. V červnu 1941 zástupci Velké Británie, Kanady, Austrálie, Nového Zélandu a Jihoafrické unie společně se zástupci exilových vlád Belgie, Československa, Nizozemí, Řecka, Lucemburska, Norska, Polska, Jugoslávie a Svobodné Francie podepsali v St. James' Palace v Londýně společnou deklaraci o spolupráci svobodných národů ve světě a zajištění trvalého míru.⁸

V srpnu 1941 premiér Velké Británie Churchill a americký prezident Roosevelt v americkém Placentia Bay vydali prohlášení o společném postupu v probíhající válce známé jako Atlantická charta. Ta sehrála významnou roli při vytváření společné protinacistické koalice. Dvacet šest členů této koalice potvrdilo na Nový rok 1942 svoji podporu podpisem Deklarace OSN. Při této příležitosti byl poprvé použit termín „Spojené národy (United nations)“, který navrhl Roosevelt.⁹

V říjnu 1944 se v Dumbarton Oaks v USA navrhli zástupci Čínské republiky, Velké Británie, SSSR a USA struktury organizace, která měla být známa jako OSN. Hlavními orgány měly být: Valné shromáždění (všichni členové), Rada bezpečnosti (5 stálých členů a 6 zbývajících členů vybraných z Valného shromáždění), Návrh byl předložen vládám a lidem všech zemí. Ke konečné

⁶ BENEŠ, Edvard. *Demokracie dnes a zítra*. Praha: Čin, 1948. str. 120

⁷ League of Nations. *UN Geneva* [online]. Geneva: United Nations Office at Geneva. Dostupné z: <https://www.ungeneva.org/en/history/league-of-nations>

⁸ United Nations History. *UN Geneva* [online]. Geneva: United Nations Office at Geneva. Dostupné z: <https://www.ungeneva.org/en/history/united-nations>

⁹ *Vše o OSN: historie, struktura, financování*. Praha: Informační centrum OSN, 2014. str 6. ISBN 978-80-86348-18-6.

dohodě mocností došlo až na konferenci v krymské Jaltě, kde byla svolána ustavující konference v San Francisku.

Na konferenci v americkém San Francisku (25. 4. až 26. 6. 1945) zástupci padesáti zúčastněných zemí včetně tehdejšího Československa vypracovali, a 26. června podepsali Chartu OSN. Posledním (51.) zakládajícím členem OSN se stalo Polsko, které Chartu podepsalo později, protože na konferenci nebyl jeho zástupce přítomen.¹⁰

O sídle OSN se rozhodlo na prvním Valném shromáždění v Londýně v roce 1946. New York byl vybrán díky finančnímu daru 8,5 milionu dolarů, který nabídl John D. Rockefeller jr.¹¹

1.1.2 Struktura

Základní organizační struktura OSN má čtyři složky definované v Chartě OSN: Valné shromáždění, Rada bezpečnosti, Ekonomická sociální rada, Poručenská rada, Mezinárodní soudní dvůr (jako jediný nesídlí v New Yorku) a Sekretariát OSN. K OSN patří dále 15 autonomních agentur a 24 odborných programů a fondů jako jsou např. UNESCO, UNICEF, Vysoký komisariát OSN pro uprchlíky, Mezinárodní organizace práce, Mezinárodní měnový fond, Světová zdravotnická organizace, Světová banka, Mezinárodní organizace pro civilní letectví, Světový potravinový program a mnohé další.

Ve **Valném shromáždění OSN** jsou zastoupeni všichni členové OSN a každý stát bez rozdílu má jeden hlas. Dvoutřetinová většina Valného shromáždění rozhoduje o přijímání nových členů, stanovování rozpočtu nebo bezpečnosti ve světě. Ve zbytku případů rozhoduje většina prostá. Včele Valného shromáždění stojí předseda, který je volen na jeden rok. Valné shromáždění projednává ve všeobecné rozpravě za účasti nejvyšších státních představitelů témata, která nepřísluší Radě bezpečnosti OSN. Jedná se o problematiku ozbrojených konfliktů a odzbrojení, zlepšování situace zranitelných skupin obyvatel Země, otázky udržitelného rozvoje a lidských práv apod. Valné

¹⁰ United Nations History. *UN Geneva* [online] Dostupné z: <https://www.ungeneva.org/en/history/united-nations>

¹¹ *Vše o OSN: historie, struktura, financování*. Praha: Informační centrum OSN, 2014. str 6. ISBN 978-80-86348-18-6.

shromáždění také rozhoduje o výši příspěvků členských států do rozpočtu OSN a o jejich využití.¹²

Rada bezpečnosti OSN je tvořena patnácti členy, kteří se každý měsíc střídají v předsednictví. Rada zasedá nepravidelně a je svolávána podle potřeby. Pět členů je stálých: USA, Rusko, Čínská lidová republika (v roce 1971 nahradila v Radě Čínskou republiku, známou také jako Tchaj-wan), Velká Británie a Francie. Těchto pět mocností má tzv. právo veta a pokud alespoň jedna z nich s rezolucí nesouhlasí, rezoluce nemůže být schválena. Dalších deset tzv. nestálých členů Rady bezpečnosti je voleno na dvouleté období. V současnosti v roce 2021 jsou to: Estonsko, Niger, Svatý Vincenc a Grenadiny, Tunisko, Vietnam, Indie, Irsko, Keňa, Mexiko a Norsko. Prvním pěti vyprší mandát 31. 12. 2021. K přijetí rezoluce Rady bezpečnosti musí hlasovat 9 členů pro a žádný ze stálých členů nesmí využít své právo veta. Úkolem rady je projednávat situace potencionálně vedoucí ke vzniku mezinárodních konfliktů, navrhopvat opatření proti agresí a podmínky smíru, a také doporučuje Valnému shromáždění kandidáta na Generálního tajemníka OSN.¹³

Ekonomická sociální rada se zkratkou ECOSOC projednává otázky obchodu a hospodářského rozvoje, dopravy a sociální otázky. Tvoří jí 54 členů volených na tři roky a rozhoduje prostou většinou. Zasedání se konají střídavě v New Yorku a Ženevě.

Poručenská rada má v současnosti od roku 1994 pozastavenou činnost. Do té doby spravovala území pod správou OSN, jako poslední stát Palau, který získal v roce 1994 autonomii. Členy rady jsou stálí členové Rady bezpečnosti, kteří rozhodují prostou většinou.

Před **Mezinárodní soudní dvůr** (založen 1946) se svými kauzami předstupují pouze státy. Pokud stát souhlasí s tím, aby projednal jeho případ, musí se následně podrobit jeho rozhodnutí, jinak může protistrana kauzu podstoupit Radě bezpečnosti. Rozhoduje v případech sporů o hranice území, diplomatických

¹² SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. Praha: Auditorium, 2019. str. 130. ISBN 978-80-87284-73-5.

¹³ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. Praha: Auditorium, 2019. str. 132. ISBN 978-80-87284-73-5.

vztahů, nevměšování se do vnitřních záležitostí země nebo braní rukojmí. Tvoří jej patnáct soudců, každý z jiné země. Soudce volí Valné shromáždění a Rada bezpečnosti. Soud sídlí v nizozemském Haagu v Paláci míru.

Sekretariát OSN zpracovává podkladové a realizuje rozhodnutí členských států, organizuje mezinárodní konference a poskytuje překladatelské a tlumočnické služby do oficiálních jazyků OSN. Sekretariát zodpovídá za poskytování služeb ostatním orgánům OSN, šéfem administrativy je Generální tajemník.

Generální tajemník je šéfem administrativy OSN, tvořené množstvím mezinárodních úředníků, kteří jsou mu odpovědní. Generální tajemník předkládá témata Valnému shromáždění a ostatním orgánům OSN, upozorňuje Radu bezpečnosti na ohrožení mezinárodní bezpečnosti a slouží jako mediátor při mezinárodním vyjednávání. Nemůže jednat bez podpory členských států. Současným a v pořadí devátým Generálním tajemníkem je od 1. 1. 2017 portugalský politik a diplomat António Manuel de Oliveira Guterres.¹⁴

1.1.3 Formy operací OSN

Mírové operace Spojených národů jsou zaměřeny na prevenci konfliktů, utváření, budování a vynucování míru. Zastřešuje je anglický pojem „Peacekeeping“.¹⁵ Dle kapitol VI (Pokojné řešení sporů) a VII (Akce při ohrožení míru, porušení míru a činech útočných) Charty OSN může Rada bezpečnosti rezolucí rozhodnout o provedení nezbytných aktivit, vedoucích k udržení a obnově mezinárodního míru a bezpečnosti. V některých případech může doporučit provedení mírové operace i Valné shromáždění OSN. Nejprve Rada bezpečnosti podle článku 39 Charty OSN¹⁶ určí, jestli došlo k ohrožení nebo porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne o následujících opatřeních podle článků 41 a 42. Rada bezpečnosti vyzve strany sporu, aby dodržovaly jí

¹⁴ Organizační struktura. OSN Česká republika [online]. Praha: UNIC Praha, 2021. Dostupné z: <https://www.osn.cz/osn/organizacni-struktura>

¹⁵ *United Nations Peacekeeping Operations. Principles and Guidelines*. [online]. New York: United Nations, 2008, s. 17-20. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf.

¹⁶ *Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora* [online]. Praha: Informační ústředí OSN v Praze, 1968. Dostupné z: <http://dag.un.org/bitstream/handle/11176/387330/CZECH.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

navrhované podmínky, pokud tak neučiní následují sankce, zpravidla nejprve politické a ekonomické a až následně vojenská opatření. Dle článku 51 Charty má napadený člen OSN přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu pod dohledem Rady bezpečnosti, která z tohoto pohledu garantem mezinárodního míru a bezpečnosti.

Čeština nemá slovo vystihující přesný překlad anglického „peacekeeping“. Různí autoři toto slovo překládají¹⁷ a definují různě.¹⁸ Dokument OSN United Nations Peacekeeping Operations (Principles and Guidelines) rozděluje tento pojem na pět druhů opatření a operací vykonávaných OSN.

Prevence konfliktů (Conflict prevention) zahrnuje diplomatická opatření cílená k zabránění propuknutí a eskalace konfliktů mezi státy, než dosáhnou roviny násilného konfliktu. Vychází z časného varování před vznikajícím konfliktem, pečlivého sledování situace a analýzy příčin konfliktu a preventivního působení Generálního tajemníka na strany konfliktu.

Utváření míru (Peacemaking) obsahují opatření k řešení již probíhajících násilných konfliktů. Obvykle se jedná v první řadě o diplomatický nátlak na strany konfliktu s cílem přivést je k vyjednávání a dohodě. Prostředníkem může být z vlastní iniciativy nebo na žádost RB OSN Generální tajemník, ale také zástupci států nebo regionálních organizací.

Udržování míru (Peacekeeping) následuje, pokud je uzavřeno příměří nebo mírová dohoda. Slouží k udržení a zachování, byť i křehkého, míru a dohlížení na dodržování dohodnutých podmínek. Z původně ryze vojenského modelu je dnes peacekeeping souborem opatření vojenské, policejní a civilní povahy. Jednotky jsou vyslány se souhlasem účastníků, jsou nestranné a sílové prostředky mohou použít pouze v sebeobraně. Souhlas stran s přítomností jednotek OSN může být kdykoliv odvolán.

¹⁷ VÍŠEK, Jiří. Realizace mírových operací mezinárodního společenství ve 21. století. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2021(1), str. 23.

¹⁸ BUREŠ, Oldřich. Mírové operace OSN v postbipolárním světě – méně znamená více. *Mezinárodní vztahy* [online]. 2003(3), str. 26. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/download/83/80>

Vynucování míru (Peace enforcement) přichází na řadu, pokud Rada bezpečnosti shledá, že došlo k ohrožení míru, jeho porušení nebo aktu agrese (kapitola VII Charty OSN). Obsahuje řadu donucovacích prostředků, které mohou být použity i prostřednictvím regionálních organizací pod hlavičkou OSN. Mezi tyto prostředky patří i použití vojenské síly, charakteristických modrých přileb.

Budování míru (Peacebuilding) má za úkol snížit riziko návratu konfliktu, posílit schopnosti místních úřadů zvládat situaci a vybudovat základy pro trvale udržitelný mír a rozvoj. Komplexně se řeší dlouhotrvající příčiny konfliktů a pracuje se na tom, aby v budoucnu k násilným konfliktům mezi stranami již nedocházelo.¹⁹

OSN tedy dle svých stanov může v násilných konfliktech a při narušení míru působit buď se svolením stran konfliktu (dle kapitoly VI), nebo i z vlastní iniciativy (kapitola VII Charty OSN). Paradoxně samotné mírové operace nikde v Chartě OSN zakotveny nejsou, a tak probíhají pod dohledem OSN v jakési šedé zóně, někdy nazývané kapitola VI a ½.²⁰

1.1.4 Operace OSN

První mírová mise byla zahájena v květnu 1948, kdy Rada bezpečnosti OSN schválila nasazení vojenských pozorovatelů pro dohled nad dodržováním příměří na Blízkém východě mezi Izraelem a okolními arabskými zeměmi.²¹

UNEF I je označení prvního rozmístění Pohotovostních jednotek OSN na Sinajském poloostrově po Suezské krizi na základě rezoluce OSN z 7. 11. 1956.²² UNEF I trval od listopadu 1956 až do června roku 1967, kdy o její stažení požádala vláda Egypta. Misi schválilo Valné shromáždění. Pravidla nasazení (Rules of engagement - ROE) při této misi stanovená tehdejším generálním tajemníkem Dagem Hammarskjöldem se stala předlohou pro další operace. Určovaly, že jednotky jsou nasazeny se souhlasem dotčeného státu, chovají se neustranně a nepoužívají síly jinak než k vlastní sebeobraně. Tyto podmínky se nyní stanovují

¹⁹ *United Nations Peacekeeping Operations. Principles and Guidelines*. [online]. str. 17-18. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf.

²⁰ *Looking Back/Moving Forward. UNIS Vienna* [online]. Vienna: UNIS, 2008. Dostupné z: <https://unis.unvienna.org/unis/en/60yearsPK/>

²¹ Mírové operace OSN. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. Praha: UNIC Praha, 2021. Dostupné z: <https://www.osn.cz/icentrum/pro-skoly/vzdelavaci-programy/mirove-operace-osn/>

²² United Nations Emergency Force I (UNEF I). *United Nations Peacekeeping* [online]. New York: United Nations, 2021. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unefi.html>

před samotnou operací a musí odpovídat konkrétním podmínkám a úkolům dané mise.

Mírové operace OSN od padesátých let až do poloviny let devadesátých bývají označovány jako tradiční mírové operace, nebo tradiční peacekeeping. Bývají využívány jako dočasný prostředek k dosažení dohody mezi zneprátelenými stranami, mají mandát podle kapitoly VI Charty OSN a slouží jako odstrašující prvek, který má zabránit v opětovném propuknutí konfliktu. Účastní se ho především pozorovatelé a lehce ozbrojené jednotky, které mají zajistit deeskalaci a stabilizaci situace, dohled nad průběhem svobodných voleb a zajištění veřejné bezpečnosti. Tento typ mírových misí funguje stále i v současnosti, i když už ne v takové míře.

V roce 1992 tehdejší generální tajemník Butrus Butrus-Ghálí vypracoval zprávu nazvanou „Agenda pro mír“, která ke stávajícím operacím typu peacekeeping (podle kap. VI) a peace enforcement (podle kap. VII) přidává kapitoly conflict prevention, peacemaking a peacebuilding. Jak se mění podoba konfliktů po studené válce, mění se i operace OSN. Mírové operace jsou komplexnější, mírové síly bývají nasazovány dle kapitoly VII Charty a větší roli v nich hrají regionální operace.

Třetí typ operací se začíná objevovat po roce 2000, kdy byla vydána tzv. Brahimiho zpráva, která doporučuje a navrhuje reformy různých oblastí mírových operací. Tyto operace probíhají ve státech, kde stát neovládá své území. Konfliktů se neúčastní státy, ale skupiny uvnitř těchto států. Jedná se většinou o dlouhodobé konflikty. Jednotky OSN jsou často vysílány bez souhlasu jednotlivých stran, pouze se souhlasem národní vlády a mají za úkol nastolit mír, udržet ho, zabránit násilí na civilistech a pomoci s hospodářskou obnovou regionu. V misi působí kromě vojenského, také specializovaný civilní personál jako jsou policisté, lékaři a učitelé. Do mise bývá zapojeno široké spektrum států a mezinárodních organizací.

Příkladem mírových operací OSN, které skončily úspěšně je např. mise ONUMOZ v Mosambiku. Mise, která byla naopak tvrdě kritizována je pomocná mise UNAMIR ve Rwandě a předcházející neúspěšná mise UNOSOM

v Somálsku. Dále se OSN angažovalo např. ve válce v Jugoslávii (UNPROFOR), Etiopii a Eritrei (pozorovatelská mise UNMEE) a desítkách dalších míst, z nichž na některých působí dodnes.

1.2 Severoatlantická aliance (NATO)

Hlavním úkolem NATO (North Atlantic Treaty Organization, francouzsky Organisation du Traité de l'Atlantique Nord) je zajišťovat svobodu a bezpečnost členských zemí politickými a vojenskými prostředky. Hlavními cíli organizace jsou kolektivní obrana jejích členů a zachování demokracie a míru v oblasti severního Atlantického oceánu. Členové musí dodržovat základní hodnoty aliance: demokracii, dodržování lidských práv a právního státu.²³

Severoatlantická aliance založená 4. 4. 1949 v belgickém Bruselu podpisem Severoatlantické smlouvy je vojenský pakt, který má v současnosti třicet členů. Členskými státy jsou zakládající státy z roku 1949: USA, Kanada, Spojené království, Francie, Portugalsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Itálie a Island. Od roku 1952 Řecko a Turecko. Dále Západní Německo (1955) a Španělsko (1982). V roce 1999 přistoupily Česká republika, Maďarsko a Polsko. Největší rozšíření proběhlo v roce 2004, kdy přistoupily Litva, Lotyšsko, Estonsko, Rumunsko, Bulharsko, Slovinsko a Slovensko. Dále v roce 2009 Chorvatsko a Albánie. V roce 2017 Černá Hora a jako zatím poslední 27. března 2020 Severní Makedonie.

1.2.1 Důvody vzniku NATO

Vytvoření Aliance mělo tři hlavní důvody: zabránit sovětské expanzi do západní Evropy, zabránit návratu nacionalistických a militaristických tendencí a podpořit evropskou integraci a nezávislost evropských států.²⁴

Po druhé světové válce v obavách z politiky SSSR (převrat v Československu, blokáda Západního Berlína) se Spojené státy odvrátily od své politiky izolacionismu a prostřednictvím Marshallova plánu financovaly hospodářskou obnovu Evropy. Souběžně s tímto se objevila i potřeba vojenské

²³ *NATO Handbook*. Public Diplomacy Division NATO. Brussels, Belgium, 2006. str. 15. ISBN 92-845-0178-4.

²⁴ A short history of NATO. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brussels: NATO, 2021. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm

spolupráce. Prvním předchůdcem NATO byla tzv. Západní unie stvrzená podpisem smlouvy 17. 3. 1948 v Bruselu, jejíž smyslem byla sociální, kulturní, hospodářská, a především vojenská spolupráce a kolektivní obrana signatářů (Belgie, Francie, Lucembursko, Nizozemsko a Spojené království).

Poté následovala jednání mezi Bruselským paktem, USA a Kanadou o vytvoření transatlantické aliance mezi Evropou a Severní Amerikou. Přizvány byly i Dánsko, Island, Itálie, Norsko a Portugalsko. Po mnoha diskusích byla 4. dubna 1949 podepsána Washingtonská smlouva, a tak vznikla dvanáctičlenná Severoatlantická aliance. Stále platný článek 5 smlouvy říká že: *„Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto odsouhlasily, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich uplatní právo na individuální nebo kolektivní obranu, uznané článkem 51 Charty Spojených národů...Každý takový útok a všechna opatření učiněná v jeho důsledku budou neprodleně oznámena Radě bezpečnosti. Tato opatření budou ukončena, jakmile Rada bezpečnosti přijme opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.“*²⁵

Po testu sovětské jaderné bomby a vypuknutí Korejské války získalo NATO konsolidovanou velitelskou strukturu s vojenským velitelstvím se sídlem na pařížském předměstí Rocquencourt poblíž Versailles v čele s americkým generálem Dwightem D. Eisenhowerem, prvním vrchním velitelem spojeneckých sil v Evropě. Poté bylo v Paříži zřízeno civilní sídlo NATO a zvolen první Generální tajemník britský generál Hastings Lionel Ismay.

Do NATO vstoupily v roce 1952 Řecko a Turecko a v roce 1955 západní Německo. V reakci na jeho vstup vytvořil Sovětský svaz a státy východní Evropy v roce 1955 Varšavskou smlouvu. Členy byly SSSR, ČSSR, NDR (od roku 1956), Albánie (do roku 1968), Bulharsko, Maďarsko, Polsko a Rumunsko. V roce 1961 vzniká v Berlíně Berlínská zeď, která symbolizuje politické rozdělení Evropy. NATO přijalo strategickou doktrínu „Massive Retaliation (Masivní odvěta)“, podle které by na případný útok Sovětského svazu NATO odpovídalo jadernými zbraněmi.

²⁵ Severoatlantická smlouva. Washington, D.C., 4. dubna 1949 [online]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=cs

V šedesátých a sedmdesátých letech dochází navzdory Karibské krizi a válce ve Vietnamu k postupnému uvolňování napětí (politika „détente“) a vzniká status quo. V březnu 1966 Francouzský prezident Charles de Gaulle oznámil svůj záměr stáhnout se z integrované vojenské velitelské struktury NATO a Francie vykázkala všechny jednotky spojenců z francouzského území. V říjnu 1967 se tedy ústředí NATO přestěhovalo do Bruselu. Francie však členem NATO zůstala a zavázala se, že v případě útoku použije na obranu Evropy své vlastní jednotky.

Situaci v Evropě opět vyostřila sovětská invaze do Afghánistánu v roce 1979 a rozmístování sovětských balistických střel SS-20 v Evropě. Jako protipatření NATO oznámilo rozmístění jaderných střel Pershing II a pozemních střely s plochou dráhou letu v západní Evropě. Rozmístění mělo začít až v roce 1983 a do té doby NATO doufalo, že dosáhne se sověty dohody o kontrole zbrojení. V roce 1982 se k NATO připojuje Španělsko. K dohodě o kontrole zbrojení nedošlo, a tak začaly být v roce 1983 jaderné střely rozmístovány v západní Evropě. V roce 1980 se prezidentem Spojených států Amerických stává Ronald Reagan a jeho politika, která označuje Sovětský svaz za „říši zla“ vytváří na sověty tlak v oblasti dodržování lidských práv a závodech ve zbrojení. Po nástupu Michaila Gorbačova do čela SSSR v roce 1985 podepsaly Spojené státy a Sovětský svaz 8. 12. 1987 v Bílém domě Smlouvu o likvidaci raket středního a krátkého doletu. V roce 1988 se sovětská vojska stahují z Afghánistánu a dochází k pomalému vyhasínání Studené války, která definitivně končí roku 1991 rozpadem Sovětského svazu.²⁶

NATO se v roce 1990 rozšiřuje o území bývalé NDR díky znovusjednocení Německa.²⁷ V roce 1994 NATO zakládá Středomořský dialog se šesti nečlenskými středomořskými zeměmi: Egyptem, Izraelem, Jordánskem, Mauretánií, Marokem a Tuniskem a v roce 2000 se připojilo také Alžírsko. Dochází ke snižování počtu jednotek v Evropě a roku 1995 se Francie vrací do Vojenského výboru NATO (do vojenského velení se vrací roku 2009).

²⁶ A short history of NATO. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm

²⁷ *NATO Handbook*. Public Diplomacy Division NATO. Brussels, Belgium, 2006. str. 17. ISBN 92-845-0178-4.

V září 1995 se NATO zakročuje proti těžkým zbraním porušujícím rezoluce OSN o bezletové zóně a zahajuje devítidenní leteckou kampaň, která vede k ukončení konfliktu v Jugoslávii, který začal jako občanská válka a později se ukázal jako útočná válka s množstvím etnických čistek a zločinů proti lidskosti. V prosinci téhož roku zde NATO rozmístilo s mandátem OSN mnohonárodní síly o síle 60 000 vojáků, aby pomohly implementovat Daytonskou mírovou dohodu (v roce 2004 předalo NATO tuto roli Evropské unii). Po neúspěchu intenzivních mezinárodních snah o vyřešení krize v Kosovu v roce 1998 NATO provedlo přes 38 000 bojových letů během 78 dnů s cílem zastavit etnické čistky v regionu. Po stažení srbské armády z Kosova 4. 6. 1999 následovalo rozmístění sil KFOR v regionu, aby pomáhaly udržovat bezpečnost.

V roce 1999 přistupují Polsko, Maďarsko a Česká republika, bývalé státy Varšavské smlouvy. V roce 2001 po teroristických útocích na New York a Washington byl zatím poprvé a naposledy aktivován článek 5 Severoatlantické smlouvy a NATO podniká 7. 10. 2001 intervenci do Afghánistánu, který jako svoji základnu využívala teroristická organizace Al-Káida. Operace oficiálně končí až stažením spojeneckých vojsk 30. 8. 2021.

V roce 2002 vzniká rada NATO-Rusko. Rumunsko, Bulharsko, Slovensko, Slovinsko, Lotyšsko, Estonsko a Litvu vstupují do NATO v roce 2004, Chorvatsko a Albánie v roce 2009. Jako poslední se zatím členy Severoatlantické aliance staly Černá Hora v roce 2017 a Severní Makedonie v loňském roce.

1.2.2 Struktura

Struktura NATO je tvořena několika orgány, a to jak civilními, tak i vojenskými. Hlavním rozhodovacím orgánem je **Severoatlantická rada** (North Atlantic Council), která jednomyslným souhlasem rozhoduje ve všech oblastech činnosti NATO. Tato rada se schází na několika úrovních, na základní se skládá ze stálých velvyslanců členských států při NATO a schází se alespoň jedenkrát týdně. Schází se ale také na úrovni ministrů obrany a zahraničních věcí nebo hlav vlád a států. Předsedou Severoatlantické rady je Generální tajemník.²⁸

²⁸ *NATO Handbook*. Public Diplomacy Division NATO. Brussels, Belgium, 2006. str. 34. ISBN 92-845-0178-4.

Generální tajemník Severoatlantické aliance (NATO Secretary General) odpovídá za řízení Severoatlantické rady, které je předsedou. Je to nejvýše postavený civilista a nejvyšší představitel NATO, který je jmenován členskými zeměmi. Předkládá věci k projednání a rozhodnutí a řeší spory mezi členskými zeměmi. Nemá sám o sobě rozhodující pravomoc. Současným nejvyšším představitelem NATO je od 1. 10. 2014 norský politik Jens Stoltenberg.

Dalším orgánem Severoatlantické aliance je **Skupina pro jaderné plánování** (Nuclear Planning Group), která je hlavním rozhodovacím orgánem v oblasti jaderné politiky.²⁹ Zabývá se rozmístěním, bezpečností, ochranou a problematikou šíření jaderných zbraní. Schází se na úrovni velvyslanců a ministrů zahraničí. Zasedání se účastní všichni členové kromě Francie, která se neúčastní na základě vlastního rozhodnutí. NATO obsahuje řadu dalších civilních výborů a komisí jako např. Výbor pro civilní nouzové plánování, který se zabývá ochranou obyvatelstva. Další komise se například věnují jednotlivým složkám armád členských zemí (logistika, letectvo, protivzdušná obrana...).

Nejvyšším vojenským orgánem Severoatlantické aliance je **Vojenský výbor NATO** (Military Committee), který působí pod pravomocí Severoatlantické rady.³⁰ Výbor civilním orgánům NATO doporučuje nezbytná opatření pro společnou obranu. Vojenský výbor se schází na úrovni náčelníků vojenských štábů a vojenských představitelů členských zemí. Od června 2015 do června 2018 byl předsedou tohoto výboru český generál Petr Pavel.³¹ Pod vojenský výbor spadají dvě strategická vojenská velitelství NATO: Velitelství spojeneckých sil pro operace v belgickém Mons (velitelem ozbrojených sil v Evropě je tradičně americký generál) a Velitelství spojeneckých sil pro transformaci v americkém Norfolku.

Orgány, které formálně pod NATO nespádají, ale jsou s ním úzce provázány jsou např. Parlamentní shromáždění NATO (nezávislý poradní orgán

²⁹ *NATO Handbook*. Public Diplomacy Division NATO. Brussels, Belgium, 2006. str. 36. ISBN 92-845-0178-4.

³⁰ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006. str. 234. ISBN 80-7278-326-2.

³¹ Hlavní orgány Severoatlantické aliance. *Ministerstvo obrany ČR* [online]. Praha: Army.cz, 2021. <https://www.mocr.army.cz/nato/hlavni-organy/hlavni-organy-severoatlanticke-aliance-8248/>

bez výkonné pravomoci), Rada NATO-Rusko (založena 2002, činnost několikrát pozastavena jako odpověď na intervenci Ruska v Gruzii a obsazení Krymu) a Euroatlantické středisko pro koordinaci reakce v případě katastrof.

1.2.3 Formy operací NATO

Po skončení studené války se Severoatlantická aliance přestala soustředit pouze na ochranu svých členů a začíná se zaměřovat i na řešení krizových situací mimo území svých členských států i mimo euroatlantický prostor jedná se o tzv. peace support operations (PSO), česky operace na podporu míru. Nyní se situací na Ukrajině se začínají ozývat hlasy, že by se NATO mělo vrátit v první řadě k ochraně svých členů.³²

Operace NATO jsou uskutečňovány na základě rozhodnutí Severoatlantické rady a mandátu mezinárodních institucí jako jsou OSN a OBSE (mohou ale nastat situace, kdy mohou být uskutečněny i bez nich). PSO mohou být provedeny v jakékoliv fázi konfliktu a mají prakticky výlučně formu vynucování míru (peace enforcement), na rozdíl od pozorovacích misí OSN. Operace na podporu míru fungují buď se souhlasem stran konfliktu, kdy jednotky NATO reagují pouze v sebeobraně, anebo pokud souhlas stran není dán je NATO připraveno vynutit mír i silovými prostředky a získat souhlas stran dodatečně. Neutrannost sil NATO nelze zaměňovat s neutralitou, je to princip vedení operace a způsob komunikace se stranami konfliktu.

„Základní rozdíly mezi operacemi na podporu míru NATO ve vztahu k udržování míru ze strany OSN lze spatřovat v elementárních principech, kterými se tyto operace řídí. Operace OSN kalkulují s principy: neutrannost, souhlas a omezené použití síly, kdežto vedení operací NATO na podporu míru je vždy neutranné, a pokud je aplikována síla proti jedné ze stran konfliktu, tak je to z důvodu, že jedna strana například nenaplnuje mandát konkrétní operace či ustanovení mírové dohody.“³³

³² Mise a operace Severoatlantické aliance. *Natoaktual.cz* [online]. Ostrava: Jagello 2000, 2021. Dostupné z: https://www.natoaktual.cz/zpravy/lmise_main

³³ VÍŠEK, Jiří. *Realizace mírových operací mezinárodního společenství ve 21. století*. Bezpečnostní teorie a praxe. 2021(1), str. 32

NATO je tedy u operace s přiděleným mandátem připraveno k dosažení míru a politickému uklidnění situace využít kromě diplomatických i silové prostředky, a to na rozdíl od OSN i aktivně, a ne pouze na sebeobranu.

1.2.4 Operace NATO

Po dobu studené války se síly NATO nezapojily do žádné vojenské operace. První vojenskou operací sil NATO tak byly až operace Anchor Guard (srpen 1990 až březen 1991) a Ace Guard (leden až březen 1991). Jednalo se o mise v souvislosti s první válkou v Zálivu, kdy byly do Turecka vyslány monitorující letouny AWACS a síly protivzdušné obrany.

Prvním skutečně velkým nasazením sil NATO byly mise na Balkáně v devadesátých letech (IFOR, SFOR, AFOR, KFOR) ve spolupráci s OSN, OBSE a EU, z nichž některé pokračují až do současnosti.

V dubnu 1992 v souvislosti s rozpadem bývalé Jugoslávie odstartoval násilný konflikt v Bosně a Hercegovině. NATO v létě 1992 společně se Západoevropskou unií prosadilo zbrojní embargo OSN na zbraně v Jaderském moři (operace Sharp Guard) a bezletovou zónu vyhlášenou Radou bezpečnosti OSN (operace Deny Flight). Během této operace se uskutečnil první vojenský zásah NATO v jeho historii, 28.2.1994 byla sestřelena čtyři vojenská letadla narušující tuto bezletovou zónu.³⁴ V rámci této mise poté 30.8.1995 začíná na žádost OSN operace Deadeye proti bosensko-srbským vzdušným silám v Bosně, která má za úkol dosáhnout toho, aby bosenská Srbové vyhověli požadavkům OSN na stažení. Ti toto neučiní, a proto následuje operace Deliberate Force, jejímž cílem jsou velitelská, muniční a kontrolní zařízení bosenských Srbů. Tato letecká kampaň NATO se nakonec ukázala jako klíčová pro přinucení Srbů jednání a ukončení války v Bosně.

V prosinci 1995 je podepsána Daytonská mírová dohoda a jednotky přítomné v Bosně jsou posíleny a převedeny do mise IFOR s mandátem OSN.³⁵ Jednotky IFOR nahradily pouze lehce vyzbrojené vojáky OSN (UNPROFOR).

³⁴ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. Praha: Auditorium, 2019. str. 135. ISBN 978-80-87284-73-5.

³⁵ *NATO Handbook*. Public Diplomacy Division NATO. Brussels, Belgium, 2006. str. 144. ISBN 92-845-0178-4.

Příslušníci mise IFOR byli plně vyzbrojeni včetně tanků a letadel a mohli zasáhnout v případě vlastního ohrožení nebo znovuvypuknutí občanské války. Mise IFOR úspěšně končí po volbách v září 1996 a je vystřídána stabilizační misí SFOR s cílem stabilizovat mír a naplňovat rezoluci RB OSN č. 1088 z 12. 12. 1996 o dodržování Daytonské mírové smlouvy.³⁶ Mise SFOR byla ukončena v roce 2004, kdy ji převzala Evropská unie jako operaci Althea (jednotky EUFOR).

Mezitím na Balkáně začala 24. 3. 1999 letecká operace Allied Force pro zajištění plnění rezoluce RB OSN č. 1199. Cílem bylo donutit tehdejšího prezidenta Jugoslávie Slobodana Miloševiče ke stažení srbských jednotek z oblasti Kosova a ukončení násilí. V souvislosti se situací v Kosovu proběhla s mandátem OSN od dubna do září 1999 první humanitární operace NATO Allied Harbour, kdy byly v Albánii rozmístěny jednotky AFOR s úkolem pomoci obrovskému množství uprchlíků z Kosova do Albánie. V oblasti Kosova stále probíhá od roku 1999 mise KFOR s cílem nastolit a udržovat bezpečné prostředí v Kosovu a poskytovat podporu misi OSN (UNMIK). Dalšími kampaněmi NATO na Balkáně potom byly Essential Harvest, Amber Fox a Allied Harmony v dnešní Severní Makedonii.

Po roce 2000 následují první protiteroristické operace po útocích 11. 9. 2001 (operace Eagle Assist, Active Endeavour, Sea Guardian, mise ISAF), operace Display Deterrence na ochranu tureckého vzdušného prostoru, mise na výcvik místních ozbrojených sil v Iráku (NTM-I), zajištění bezpečnosti Olympijských her v Aténách, pomoc po hurikánu Katrina v USA a zemětřesení v Pákistánu, mise Unified Protector v Lybii, protipirátské operace Allied Provider a Allied Protector u pobřeží Somálska a Ocean Shield v Adenském zálivu a nedávno ukončená mise Resolute Support v Afghánistánu.

V současnosti stále probíhají mise KFOR, Sea Guardian, podpora misí Africké Unie v Somálsku a mise Air Policing spočívající v ochraně vzdušného prostoru členů NATO bez vlastního stíhacího letectva.³⁷

³⁶ *NATO Handbook*. Public Diplomacy Division NATO. Brussels, Belgium, 2006. str. 145. ISBN 92-845-0178-4.

³⁷ Operations and missions: past and present. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brussels: NATO, 2021. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52060.htm

1.3 Evropská unie (EU)

V současné době má Evropská unie 27 členských zemí (Belgie, Itálie, Polsko, Bulharsko, Portugalsko, Česká republika, Litva, Rakousko, Dánsko, Lotyšsko, Rumunsko, Kypr, Estonsko, Lucembursko, Řecko, Finsko, Maďarsko, Slovensko, Francie, Malta, Slovinsko, Chorvatsko, Německo, Španělsko, Irsko, Nizozemsko a Švédsko) a 24 úředních jazyků. Je to ekonomicko-politická unie a po Spojených státech druhá největší ekonomika na světě, jejíž hlavním cílem je spolupráce mezi evropskými státy, za což v roce 2012 obdržela Nobelovu cenu za mír. Je to jakýsi hybrid mezi mezinárodní organizací a jednotným státem s 447,7 miliony obyvatel a rozlohou více než 4 miliony km². Poslední lednový den roku 2020 se Spojené království stalo prvním státem, který z EU vystoupil.

Cíle Evropské unie jsou zejména prosazovat mír a demokracii, nabízet svobodu a bezpečnost, vytvořit vnitřní trh, chránit životní prostředí, respektovat bohatou kulturní a jazykovou rozmanitost EU, podporovat vědecký a technologický pokrok a vytvořit hospodářskou a měnovou unii, jejímž platidlem je euro.³⁸

Devatenáct členů EU (Rakousko, Belgie, Kypr, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Malta, Nizozemsko, Portugalsko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko) používá společnou měnu euro. Nečlenské státy Monako, San Marino, Vatikán a Andorra používají euro na základě dohod s Evropskou unií, kde nahradilo dříve používané měny větších sousedních států. Eurem se na základě dohody s EU platí na francouzských zámořských společenstvích Saint Pierre a Miquelon a Saint-Barthelémy.³⁹ Bez dohody s EU zavedly jednostranné používání eura Černá Hora a Kosovo.

1.3.1 Historie EU

Po druhé světové válce se opět objevuje myšlenka evropské jednoty a organizace, která by dokázala prohloubit spolupráci a udržet mír mezi evropskými státy. Bylo potřeba zajistit státům rovný přístup k surovinám a trhům

³⁸ Váš portál Evropské unie. *Evropská unie* [online]. Lucemburk: Evropská komise, Generální ředitelství pro komunikaci, 2021. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/index_cs

³⁹ COUNCIL DECISION of 31 December 1998 concerning the monetary arrangements in the French territorial communities of Saint-Pierre-et-Miquelon and Mayotte [online] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1999:030:0029:0030:EN:PDF>

a odstranit ochranářskou obchodní politiku vedoucí k nacionalismu. V tomto období vzniká v Evropě celá řada organizací podporující evropské sjednocení, které se od sebe liší představami politického uspořádání. 5. 5. 1949 vzniká podpisem smlouvy Rada Evropy, za jejíž duchovního otce je považován Winston Churchill. Signatáři byly Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Švédsko a Velká Británie, za sídlo byl zvolen Štrasburk. V roce 1950 Rada přijala Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod.⁴⁰ V současnosti se Rada Evropy soustředí na otázku lidských práv a jejími členy je 47 evropských zemí.

V Paříži vzniká 18. 4. 1950 Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), první předchůdce Evropské unie. Jeho úkolem bylo vytvořit společný trh pro uhlí a ocel se společnou kontrolou tak, aby o těchto strategických surovinách nerozhodovaly jen národní státy. Členy se staly Francie, Západní Německo, Itálie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko. Nenaplněny zůstaly v tomto období plány na vznik Evropského obraného společenství a Evropského politického společenství.⁴¹

Dalším společným evropským projektem těchto šesti zemí byl vznik Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom). Smlouvy byly podepsány 25. 3. 1957 v Římě.⁴² Euratom měl za cíl uzavírání smluv na dodávky jaderného materiálu a kontrolu jeho nevojenského využití. Úkolem EHS bylo ustanovení celní unie a sjednocení tarifů cel pro jednotlivé druhy zboží, dále bylo rozhodnuto o vypracování společné zemědělské politiky na principu ochrany vnitřního zemědělského trhu před konkurencí ze zámorí a zahrnutí zemědělství do společného trhu. Legislativní pravomoci EHS měla Komise, rozhodovací potom Rada ministrů.⁴³

⁴⁰ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. Praha: Auditorium, 2019. str. 138. ISBN 978-80-87284-73-5.

⁴¹ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 2. přepracované a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 20. ISBN 978-80-7380-783-2.

⁴² SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. Praha: Auditorium, 2019. str. 140. ISBN 978-80-87284-73-5.

⁴³ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 21. ISBN 978-80-7380-783-2.

Ve Stockholmu je podepsána 4. 1. 1960 smlouva ustanovující Evropské sdružení volného obchodu (ESVO), jejímiž členy jsou Británie, Švédsko, Norsko, Dánsko, Švýcarsko, Rakousko a Portugalsko, Komise EHS připojení zamítla. Příjemci Marshallova plánu, členové Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC), jsou tak rozděleny mezi členy EHS, ESVO a Irsko, Island, Řecko, Španělsko a Turecko, které se nepřipojili k žádné z uvedených smluv.⁴⁴

Británii byl dvakrát vetován vstup do EHS Francií (1963, 1967) z důvodu obavy o ztrátu velmocenského postavení v tomto společenství. Velká Británie vstupuje do EHS společně s Dánskem a Irskem až v roce 1973 po odchodu prezidenta Charlese de Gaulla z čela Francie. Norsko přístupovou smlouvu odmítlo v referendu.

V roce 1979 se konají první přímé volby do Evropského parlamentu. V osmdesátých letech se řeší především problémy s přispíváním jednotlivých zemí do rozpočtu, revize společné zemědělské politiky z důvodu nadprodukce a pokles ekonomik členů způsobených ropnou krizí. V roce 1981 přistupuje Řecko a v roce 1984 Španělsko s Portugalskem. V roce 1985 je podepsána Schengenská dohoda o odstranění vnitřních kontrol na hranicích mezi Francií, Německem a zeměmi Beneluxu. V roce 1987 je zahájen program Erasmus.⁴⁵

V roce 1987 vstupuje v platnost Jednotný evropský akt, který reviduje Římské smlouvy z roku 1957, podporuje rozhodování kvalifikovanou většinou, rozšiřuje pravomoci Evropského parlamentu a dává za cíl dokončení jednotného trhu do počátku roku 1993 (odstranění kontrol, sjednocení norem a daňovou harmonizaci).⁴⁶ V nizozemském Maastrichtu je v únoru 1992 podepsána smlouva o Evropské unii, která utváří rámec pro všechny oblasti spolupráce. Smlouva také upravuje spolupráci v oblastech zahraniční politiky a vnitřních věcí a soudnictví. Obtížné ratifikační procesy v jednotlivých zemích (odmítnutí v Dánsku v prvním referendu) měly za důsledek zpomalení integrace v nově vznikající unii. V roce

⁴⁴ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 23. ISBN 978-80-7380-783-2.

⁴⁵ Váš portál Evropské unie. *Evropská unie* [online]. Lucemburk: Evropská komise, Generální ředitelství pro komunikaci, 2021. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/index_cs

⁴⁶ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 30. ISBN 978-80-7380-783-2.

1995 vstupují do EU Rakousko, Finsko a Švédsko a Schengenská dohoda vstupuje v platnost ve Španělsku a Portugalsku.⁴⁷

2. 10. 1997 je podepsána Amsterdamská smlouva, která vstupuje v platnost na Nový rok 1999. Navazuje na Maastrichtskou smlouvu, stanovuje plán reformy orgánů EU a implementuje Schengenskou smlouvu do stanov unie. V roce 1999 také přijímá prvních jedenáct zemí společnou měnu, euro.⁴⁸

V roce 2004 se Unie k prvnímu květnu rozšiřuje o dalších deset zemí, kromě České republiky přistupují i Estonsko, Maďarsko, Polsko, Slovinsko, Kypr, Slovensko, Lotyšsko, Litva a Malta. Bulharsko a Rumunsko vstupují do EU v roce 2007.

Lisabonská smlouva podepsaná 13. 12. 2009 a vstupující v platnost v roce 2009 pozměňuje předchozí smlouvy o EU a založení EU.⁴⁹ Následoval ratifikační proces, který ztroskotal v irském referendu. Po ústupcích Irsku ze strany EU (zaručení neutrality, daňová autonomie, vlastní eurokomisař...) byla smlouva ve druhém referendu schválena a ratifikována postupně ve všech členských státech.

V roce 2013 v červenci do EU vstupuje Chorvatsko jako zatím poslední člen, avšak Evropská unie nebude mít 28 členů příliš dlouho. Britský premiér David Cameron v lednu 2013 slíbil uspořádat referendum o vystoupení Spojeného království z EU, pokud jeho konzervativní strana vyhraje v následujících parlamentních volbách. V červnu 2016 se referendum uskutečňuje a i přesto, že Cameron vyzývá voliče, aby hlasovali pro setrvání v Unii, vítězí zastánci tzv. Brexitu s 51,9 % hlasů. Po dlouhých a náročných jednáních o vystoupení a několika odkladech Spojené království Velké Británie a Severního Irska 31. 1. 2020 oficiálně opouští EU.⁵⁰

⁴⁷ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. Praha: Auditorium, 2019. str. 140. ISBN 978-80-87284-73-5.

⁴⁸ Váš portál Evropské unie. *Evropská unie* [online]. Lucemburk: Evropská komise, Generální ředitelství pro komunikaci, 2021. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/index_cs

⁴⁹ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 58. ISBN 978-80-7380-783-2.

⁵⁰ Základní data o EU. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2021.

1.3.2 Struktura Evropské unie

Struktura institucí Evropské unie je ojedinělá a tento systém se neustále vyvíjí. V Evropě se nachází 7 evropských orgánů, 7 institucí EU a více než 30 decentralizovaných agentur. Základní orgány Evropské unie jsou vymezeny v čl. 13 Smlouvy o Evropské unii (po revizi Lisabonskou smlouvou). Jedná se o čtyři hlavní orgány s rozhodovací pravomocí (Evropský parlament, Evropská rada, Rada Evropské unie a Evropská komise) a dále Soudní dvůr Evropské unie, Evropská centrální banka a Evropský účetní dvůr.⁵¹ Evropská komise navrhuje právní předpisy a Evropský parlament a Rada Evropské unie je přijímají, Evropská komise poté dohlíží na jejich uplatňování. Evropská rada určuje politické směřování Unie.

Evropský parlament (EP) je přímo volený orgán s legislativní pravomocí. Je tvořen 705 poslanci volenými na 5 let. Počet poslanců za každou zemi je úměrný počtu jejich obyvatel. Parlament střídavě zasedá v Bruselu, Štrasburku a Lucemburku. Vykonává legislativní (schvaluje právní předpisy EU, které navrhuje Evropská komise a rozhoduje o rozšiřování EU), dozorčí (kontroluje všechny orgány EU, vyjadřuje se k peticím občanů) a rozpočtovou funkci (sestavuje spolu s Radou rozpočet EU). Provozuje také kontaktní kanceláře v hlavních městech členských zemí, Londýně, Edinburghu a Washingtonu. Současným předsedou EP je italský politik David Maria Sassoli.⁵²

Evropská rada je pravidelné zasedání nejvyšších představitelů členských států, vymezuje směřování EU a s výjimkou změn Smlouvy o EU nepřijímá žádné právní předpisy. V čele Rady stojí předseda volený na 2 a půl roku (maximálně 2x), v současnosti Belgičan Charles Michel. Sídlí v Bruselu.⁵³

Rada (Evropské unie) zastupuje členské státy. Členy rady jsou ministři států dle dané problematiky. Ministři jsou vládami zmocněni přijímat kroky a opatření schválená na zasedání. Společně s Evropským parlamentem je Rada

⁵¹ Váš portál Evropské unie. Evropská unie [online]. Lucemburk: Evropská komise, Generální ředitelství pro komunikaci, 2021. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9021/sekce/zakladni-data-o-eu/>

⁵² PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 39. ISBN 978-80-7380-783-2.

⁵³ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 41. ISBN 978-80-7380-783-2.

hlavním rozhodovacím orgánem Unie. V předsednictví se jednotlivé země střídají po půl roce.⁵⁴

Evropská komise (EK) navrhuje a vymáhá dodržování právních předpisů, zastupuje společné zájmy EU a spravuje rozpočet. Skládá se z 27 komisařů (z každé členské země jeden) v čele s předsedou. V současnosti je předsedkyní německá politička Ursula von der Leyenová. Komise sídlí v Bruselu.⁵⁵

Tyto čtyři hlavní orgány doplňují další tři instituce plnící soudní, finanční a auditorskou funkci.

Soudní dvůr Evropské unie sídlící v Lucemburku provádí výklad práva EU a urovnává právní spory mezi jednotlivými státy a orgány EU. Je tvořen dvěma soudy: Soudní dvůr je tvořen 11 generálními advokáty a jedním soudcem za každou členskou zemi, Tribunál tvoří dva soudci z každé země. Soudní dvůr se zabývá žádostmi o rozhodnutí, které mu zasílají vnitrostátní soudy, některými žalobami na neplatnost a odvoláními. Tribunál rozhoduje v žalobách na neplatnost podaných jednotlivci, podniky a v některých případech státy EU.

Evropská centrální banka (ECB) sídlí ve Frankfurtu nad Mohanem, spravuje společnou měnu euro, koncipuje hospodářskou a měnovou politiku Evropské unie a spolupracuje s národními centrálními bankami všech zemí EU. V jejím čele je prezident ECB, v současnosti prezidentka Christine Lagardeová z Francie, která zastupuje banku na evropských i mezinárodních zasedáních.

Evropský účetní dvůr sídlí v Lucemburku a má za úkol jako nezávislý auditor provádět audit příjmů a výdajů EU, prověřovat osoby a organizace, které hospodaří s prostředky EU a vydává auditní zprávy, které předává Evropské komisi a jednotlivým vládám. Současným předsedou je Němec Klaus-Heiner Lehne.

Dalšími orgány ve struktuře EU jsou: poradní orgány (Hospodářský a sociální výbor, Výbor regionů), specializované orgány (Evropská investiční

⁵⁴ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 42. ISBN 978-80-7380-783-2.

⁵⁵ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 44. ISBN 978-80-7380-783-2.

banka, Evropský ombudsman, Evropský inspektor ochrany údajů), interinstitucionální orgány (Úřad pro publikace, Evropský úřad pro výběr personálu, Evropská správní škola, Skupina pro reakci na počítačové hrozby CERT) a další decentralizované orgány zřízené na podporu členských států a jejich občanů.⁵⁶

1.3.3 Bezpečnostní a obraná politika EU

Základy společné a zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie byly položeny Maastrichtskou smlouvou, která vstoupila v platnost v roce 1993.⁵⁷ Zásadní bylo dále zasedání v Kolíně nad Rýnem v roce 1999, kdy tehdejších patnáct členů EU rozhodlo o posílení evropské bezpečnostní a obrané politiky (EBOP). V Berlíně 2002 bylo schváleno využívání prostředků NATO k provádění misí EBOP, následovalo přijetí Evropské bezpečnostní strategie v roce 2003 a o rok později vytvoření Evropské bezpečnostní agentury. Lisabonská smlouva, která vstupuje v platnost v roce 2009 pak EBOP přejmenovává na SBOP (společnou bezpečnostní a obranou politiku). V roce 2016 je ve Varšavě podepsané prohlášení mezi EU a NATO o posílení spolupráce a další rok vzniká PESCO, což je stálá strukturovaná spolupráce mezi NATO a EU.⁵⁸

1.3.4 Mise EU

Mise Evropské unie lze podle jejich povahy dělit na vojenské a civilní, ale často je potřeba využít obou těchto prvků. Vojenské mise spočívají ve vyslání kontingentu do cílové oblasti, kde plní úkoly dané mandátem Rady pro zahraniční záležitosti. Tento druh mise musí být jednomyslně schválen ministry zahraničí členských států. Vojáci ze zemí EU fungují jako podpůrný, dozorující a stabilizační prvek pro tamní bezpečnost, cvičí místní ozbrojené složky a chrání humanitární organizace

Evropská unie v rámci společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP) od roku 2003 uskutečnila více než třicet vojenských i civilních misí a operací.

⁵⁶ Základní data o EU. Euroskop.cz: Věcně o Evropě [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2021. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9021/sekce/zakladni-data-o-eu/>

⁵⁷ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006. str. 244. ISBN 80-7278-326-2.

⁵⁸ Časová osa: Spolupráce EU v oblasti bezpečnosti a obrany. *Evropská rada - Rada Evropské unie* [online]. Brusel: Evropská unie, 2021. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/defence-security/defence-security-timeline/>

V loňském roce probíhalo deset civilních a šest vojenských misí a operací. V Evropě jediná vojenská mise Althea v Bosně a Hercegovině, která v roce 2004 nahradila misi SFOR Severoatlantické aliance.⁵⁹ Další operace v Evropě jsou civilního charakteru: EULEX v Kosovu a EUMM v Gruzii, která zprostředkovala dohodu ukončující válku s Ruskem (obě od r. 2008) a EUBAM v Moldavsku a na Ukrajině (od r. 2005). Na Ukrajině probíhá od roku 2014 také další civilní mise EU EUAM. Evropská unie je také velmi aktivní v Africe. V současnosti zde probíhají čtyři vojenské mise EUTM v Mali (s účastí AČR), ve Středoafričské republice, v Mosambiku (nejnovější mise od r. 2021), v Somálsku, a dvě námořní mise EUNAVFOR u pobřeží Libye a Somálska. Civilní mise poté probíhají v Lybii (EUBAM), Mali, Mauritánii a Nigeru (EUCAP Sahel), EUAM ve Středoafričské republice a EUCAP v Somálsku. Síly EU působí také v misích EUBAM RAFAH a EUPOL COPPS na Palestinských územích a EUAM v Iráku.⁶⁰

1.4 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)

Tato organizace je dnes největší regionální bezpečnostní organizací na světě. Sdružuje 57 států z Evropy, střední Asie a Severní Ameriky (Albánie, Andorra, Arménie, Ázerbájdžán, Belgie, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Česko, Černá Hora, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Gruzie, Chorvatsko, Irsko, Island, Itálie, Kanada, Kazachstán, Kyrgyzstán, Kypr, Lichtenštejnsko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Moldavsko, Monako, Mongolsko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Řecko, San Marino, Severní Makedonie, Slovensko, Slovinsko, Srbsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Turecko, Turkmenistán, Spojené království, USA, Ukrajina, Uzbekistán a Vatikán). OBSE, anglicky OSCE (Organization for Security and Cooperation in Europe) se snaží předcházet konfliktům, zvládat krize a následnou poválečnou obnovu.⁶¹

⁵⁹ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006. str. 258. ISBN 80-7278-326-2.

⁶⁰ Military and civilian missions and operations. *EEAS* [online]. Brussels: EU, 2021. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en

⁶¹ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006. str. 262. ISBN 80-7278-326-2.

1.4.1 Historie

OBSE je v porovnání s výše zmíněnými organizacemi poměrně mladá. Vznikla jako Konference pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (KBSE) ve finských Helsinkách v roce 1975.⁶² Následovalo několik summitů v sedmdesátých a osmdesátých letech. KBSE měla velký vliv na vývoj studené války a její činnost zasahovala i do vnitropolitického dění v členských státech, zejména východního bloku (Charta 77, Český helsinský výbor). Na Nový rok 1995 se v důsledku pádu komunismu a změn s tím spojených KBSE proměňuje na Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.⁶³

1.4.2 Struktura

I když byla OBSE vytvořena jako bezpečnostní organizace věnující se primárně vojenským a bezpečnostním otázkám a odzbrojení, velice intenzivně se zabývá rovněž dodržováním lidských práv. Úzce spolupracuje s Evropskou unií. Sekretariát OBSE se nachází ve Vídni, předsedkyní je švédská politička Ann Lindeová.

Summit, setkání nejvyšších představitelů členských států, je nejvyšším orgánem OBSE. Od založení organizace proběhlo zatím 7 summitů (Helsinki 1975, Paříž 1990, Helsinki 1992, Budapešť 1994, Lisabon 1996, Istanbul 1999 a Astana 2010). Na summitu se přijímají rozhodnutí na nejvyšší politické úrovni, stanovují se základní principy a směřování organizace.

Druhým nejvyšším orgánem je **Rada ministrů**, na které se schází ministři zahraničních věcí. Schází se zpravidla jednou ročně pokud se nekoná Summit.

Dalším orgánem byla Vysoká rada (orgán pro přípravu a realizaci rozhodnutí Rady ministrů), která byla roku 2006 zrušena a její úkoly přešly na **Stálou radu** sídlící ve Vídeňském Hofburgu.

Stálé zástupce mají účastnické státy ve **Fóru pro bezpečnostní spolupráci**, které se schází jednou týdně taktéž v Hofburgu a zaměřuje se na

⁶² PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 29. ISBN 978-80-7380-783-2.

⁶³ Who we are. *Organization for Security and Co-operation in Europe* [online]. Vienna: OSCE, 2021. Dostupné z: <https://www.osce.org/who-we-are>

jednání o kontrole zbrojení, budování důvěry, vojenskou a bezpečnostní spolupráci a aplikaci dohodnutých opatření.

Autonomními institucemi OBSE jsou: Úřad pro demokratické instituce a lidská práva sídlící ve Varšavě, Vysoký komisař pro národnostní menšiny se sídlem v Haagu a ve Vídni sídlící Představitel pro svobodu médií.⁶⁴

1.4.3 Politicko-vojenské nástroje OBSE

Aktivity OBSE pokrývají tři dimenze bezpečnosti: politicko-vojenskou, ekonomicko-environmentální a lidskoprávní.⁶⁵ OBSE se snaží vytvořit větší otevřenost, transparentnost, budování důvěry a spolupráci mezi státy za využití nejpokročilejšího režimu kontroly zbrojení. Dohlíží na reformy v bezpečnostním sektoru a bezpečné skladování a ničení ručních palných, lehkých zbraní a konvenční munice. OBSE dále kontroluje správu hranic a bezpečnost a usnadňuje cestování, obchod a chrání lidská práva. Pracuje v oblasti prevence a řešení konfliktů, usnadňuje jejich urovnávání a budování míru a obnovu po konfliktech. Organizace bojuje i proti terorismu a zaměřuje se na budování moderních a demokratických policejních složek schopných reagovat na i na nadnárodní hrozby. Důraz kladen na reformu legislativy, snižování početního stavu armády, školení personálu a humanitární právo.⁶⁶

V rámci ekonomického a environmentálního rozměru OBSE podporuje členské státy při prosazování řádné správy věcí veřejných a problematice životního prostředí, potírání korupce, využívání přírodních zdrojů a odpadového hospodářství.

Pro všechny členské státy OBSE je závazkem dodržování lidských práv a budování fungujících demokratických institucí. OBSE jim pomáhá posilovat demokratické instituce, uspořádat transparentní demokratické volby, podporuje

⁶⁴ OBSE. *Stálá mise České republiky při OSN, OBSE a ostatních mezinárodních organizacích ve Vídni* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2021. Dostupné z: https://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/obse/predsednictvi_obse/index.html

⁶⁵ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006. str. 262. ISBN 80-7278-326-2.

⁶⁶ What we do. *Organization for Security and Co-operation in Europe* [online]. Vienna: OSCE, 2021. Dostupné z: <https://www.osce.org/what-we-do>

rovnost pohlaví, svobodu sdělovacích prostředků a práv příslušníků národnostních menšin.

1.4.4 Mise OBSE

Asi 2 500 zaměstnanců v 16 misích OBSE je nasazena v terénních operacích s mandáty zúčastněných států a souhlasem hostitelských zemí v jihovýchodní a východní Evropě, na jižním Kavkaze a ve střední Asii. Některé terénní operace mají v hostitelských zemích kromě svého ústředí také terénní kanceláře, centra nebo školicí střediska.

V současnosti je OBSE přítomna v Albánii, Bosně a Hercegovině, Kosovu, Černé Hoře, Srbsku, Skopje v Severní Makedonii a Moldavsku. Aktivní je i jako koordinátor a pozorovatel na Ukrajině, včetně separatistických regionů a programy OBSE probíhají i ve středoasijských republikách.

Ačkoli žádné dva mandáty nejsou stejné, obecně lze říci, že cíle misí jsou dvojí: usnadnit politické procesy, které mají zabránit konfliktům nebo je urovnat, a zajistit, aby bylo společenství OBSE průběžně informováno o vývoji v zemích, kde jsou mise přítomny. Pro všechny mise jsou ústředním úkolem otázky lidského rozměru, demokracie a budování právního státu.⁶⁷

⁶⁷ Field Operations. *U.S. Mission to the OSCE* [online]. Vienna: U.S. Mission to the OSCE, 2021. Dostupné z: <https://osce.usmission.gov/our-relationship/about-osce/field-operations/>

2 Mezinárodní humanitární právo

Mezinárodní humanitární právo (MHP) je součástí mezinárodního veřejného práva, platí v dobách ozbrojených konfliktů (nikoliv v době míru) a má za úkol chránit osoby, které se přímo neúčastní (civilisté), nebo již neúčastní (zajatci, zranění) ozbrojených konfliktů a omezuje způsoby a prostředky k vedení války. MHP se někdy označuje také jako válečné právo, nebo právo ozbrojených konfliktů a vzájemně se doplňuje s mezinárodním systémem ochrany lidských práv. MHP se teoreticky dá rozdělit na dvě spolu související oblasti. Tzv. Ženevské právo chrání výše zmíněné účastníky konfliktů, kteří se již neúčastní boje (nikdy nebyli, nebo již nejsou tzv. combatanty) a Haagské právo, které stanovuje práva a povinnosti stran konfliktu a omezuje prostředky k působení škod nepříteli.⁶⁸

Za mezinárodní ozbrojené konflikty MHP považuje konflikty ozbrojených sil minimálně dvou států a boje za národní osvobození. Vnitrostátní konflikty jsou pak boje probíhající na území pouze jednoho státu mezi jeho ozbrojenými složkami a jinými ozbrojenými skupinami, nebo boje těchto ozbrojených skupin mezi sebou. Akce, které nedosahují intenzity ozbrojeného konfliktu se označují jako vnitřní nepokoje.⁶⁹

Mezinárodní výbor Červeného kříže (MVČK) jako iniciátor první smlouvy o mezinárodním humanitárním právu (Ženevská úmluva z roku 1864) se snaží, aby toto právo bylo stále aktuální a reagovalo na současné ozbrojené střety, i když spousta právních závazků je přijímána až ex post jako reakce na již proběhlé konflikty. MVČK sleduje změny povahy konfliktů, pořádá konzultace o nových právních úpravách a možností jejich přijetí a poté vypracovává a předkládá návrhy na diplomatických konferencích.

MVČK vypracoval základní pravidla mezinárodního humanitárního práva.

⁶⁸ Toto rozdělení je již pouze teoretické a historické, protože obě oblasti byly propojeny dodatkovými protokoly v roce 1997.

⁶⁹ BÍLKOVÁ, Veronika a Marek JUKL, ed. Mezinárodní humanitární právo: odpovědi na vaše otázky. Praha: Český červený kříž, 2009. str. 4. ISBN 978-80-87036-37-2.

- V konfliktech musí být vždy rozlišováno mezi kombatanty a civilním obyvatelstvem, které nesmí být cílem vojenského útoku a jeho majetek má být šetřen. Útoky lze vést pouze proti vojenským cílům.
- Osoby, které se bojů neúčastní, nebo se již neúčastní mají právo na respektování života, fyzické a morální integrity a musí s nimi být zacházeno lidsky a být chráněni, bez ohledu na příslušnost.
- Zakazuje se zranit nebo zabít vzdávajícího se protivníka anebo toho, kdo se již nemůže účastnit boje
- Je zakázáno používat takové prostředky vedení války, které by způsobily zbytečné ztráty nebo přílišné strádání.
- Raněné a nemocné musí sbírat a postarat se o ně ta strana konfliktu, která je má v moci. Zdravotnická zařízení, transporty a personál musí být ušetřeny a symboly červeného kříže nebo půlměsíce musí být respektovány.
- Zajatci a civilisté v moci nepřátelské strany mají právo na respektování svého života, důstojnosti, osobních práv a přesvědčení, kontaktu s rodinou a nesmí se stát terčem odplaty.
- Nikdo nesmí být odpovědný za činy které nespáchal a být vystaven krutému nebo ponižujícímu zacházení nebo být vystaven fyzickému nebo duševnímu týrání.⁷⁰

2.1 Vznik MHP a právní předpisy

Před přijetím předpisů upravujících mezinárodní konflikty se tyto ozbrojené střety řídily zvyklostmi, nepsanými zákony a později vlastními vojenskými předpisy a dvoustrannými dohodami. Tyto dohody bývaly často omezené pouze na probíhající konflikt a pravidla se často lišila.

V roce 1864, rok po založení MVČK proběhla ve švýcarské Ženevě diplomatická konference za účasti šestnácti států, jejímž výsledkem byla

⁷⁰ BÍLKOVÁ, Veronika a Marek JUKL, ed. *Mezinárodní humanitární právo: odpovědi na vaše otázky*. str. 6

tzv. Ženevská úmluva, která obsahovala psaná pravidla o zacházení s oběťmi konfliktů, stanovovala povinnost péče o raněné a nemocné bez ohledu na příslušnost ke straně konfliktu a požadovala respektování zdravotnického personálu označeného červeným křížem v bílém poli.

Od roku 1864 se mezinárodní právo stále vyvíjí. V roce 1899 k Ženevské úmluvě přibyly Haagské úmluvy o obyčejích pozemní války a úpravě zásad pro námořní válku. Tyto základní úmluvy se několikrát upravovaly a doplňovaly dodatkovými protokoly. V reakci na první světovou válku byly v roce 1925 zakázány dusivé a otravné plyny a bakteriologické zbraně. V roce 1949 byly přijaty čtyři Ženevské úmluvy, které v reakci na druhou světovou válku zlepšovaly postavení zajatců a raněných a v roce 1954 Haagská úmluva na ochranu kulturních statků během ozbrojených konfliktů. Dále bylo ve válkách postupně zakázáno použití biologických zbraní, zbraní měnících životní prostředí, zbraní způsobujících značné utrpení, zápalných a oslepujících laserových zbraní, chemických zbraní a protipěchotních min. V současnosti se tyto předpisy (celkem sedm) označují jako Ženevské úmluvy (1. až 4.) a jejich Dodatkové protokoly (I., II. a III.).

2.2 Aplikace a vymáhání MHP

Přestože stranami mezinárodních smluv, tedy i Ženevských úmluv, se mohou stát jen státy, jsou jimi vázáni i ostatní aktéři konfliktů. Stranami Ženevských úmluv jsou všechny státy světa, stranami Dodatků potom velká většina. Stranou smlouvy se stát stane buď podpisem a ratifikací při schvalování nové smlouvy, nebo přistoupením k již vydané úmluvě, anebo nástupnictvím po zaniklém státním útvaru, který byl stranou dohody. Zavázat se k plnění Ženevských úmluv a Dodatků mohou i osvobozené hnutí. Rozšiřovat povědomí o MHP mají za povinnost všechny smluvní státy a je to i jeden z úkolů MVČK.

Aplikaci mezinárodního humanitárního práva lze rozdělit do dvou případů. V mezinárodních ozbrojených konfliktech, na které se vztahují všechny čtyři Ženevské úmluvy a Dodatkový protokol I (definuje boje za národní osvobození

a řadí je mezi mezinárodní ozbrojené konflikty) je MHP určeno stranám konfliktu a chrání jednotlivce a skupiny jednotlivců.

Pro vnitrostátní konflikty platí společný článek 3 Ženevských úmluv a II. Dodatkový protokol. Mezinárodní humanitární právo zavazuje jak státní ozbrojené složky, tak i jiné strany účastnící se konfliktu. Chráněné skupiny jsou vymezeny úžeji, jsou jimi civilisté zajatci, ranění a zdravotníci.

Opatření pro vymáhání MHP jsou trojího druhu. Prevence spočívá v šíření povědomí o humanitárním právu a školení vojenských a civilních složek států, které jsou stranami úmluv. Patří sem i předkládání a přijímání právních norem. Kontrolní činnost nad dodržováním MHP je jak činnost MVČK, tak zástupců států. Represe spočívá v trestání vážných porušení MHP, které jsou považovány za válečné zločiny prostřednictvím soudních tribunálů a ve spolupráci se zejména OSN a prostřednictvím vnitřních právních předpisů jednotlivých států.

2.3 Aplikace MHP při mírových operacích

Mírové operace jako takové nelze přímo vztahovat pod Mezinárodní humanitární právo, jelikož to se nezabývá udržováním mezinárodní bezpečnosti a míru.⁷¹

MHP je uplatňováno i u vojenských jednotek vyslaných a zplnomocněných OSN, avšak je rozdíl mezi pozorovatelskými misemi, které se do samotného ozbrojeného konfliktu už z podstaty svého statusu pozorovatele nezapojují a operacemi a misemi na vynucení a udržení míru. V druhém případě se jednotky i přes svoji lehkou výzbroj často dostávají přímo do ozbrojeného konfliktu. Jelikož OSN není smluvní stranou Ženevských úmluv, aplikuje se MHP v souladu se závazky země, která svůj kontingent na misi OSN vyslala, ta je jako strana úmluvy povinna zajistit, aby její vojáci byli seznámeni s pravidly MHP a dodržovali je.⁷²

Dříve OSN zastávala názor, že se na mírové operace pod její záštitou ustanovení Ženevských úmluv z roku 1949 ani dalších úmluv MHP nevztahuje.

⁷¹ VÍŠEK, Jiří. *Realizace mírových operací mezinárodního společenství ve 21. století*. Bezpečnostní teorie a praxe. 2021(1), str. 26

⁷² BÍLKOVÁ, Veronika a Marek JUKL, ed. *Mezinárodní humanitární právo: odpovědi na vaše otázky*. str. 38

Postoj OSN byl takový, že jednotky vysílané pod jejím velením se musí řídit pouze obecnými mezinárodními úmluvami a zásadami aplikovatelnými na chování vojenského personálu, a to v případech, kdy užívají zbraně a sílu k sebeobraně. V současnosti již panuje shoda, že na donucovací akce podle kapitoly VII Charty OSN je MHP aplikovatelné, jelikož síly OSN zde mají právní status. Jednotky OSN tak musí dodržovat pravidla upravující bojové prostředky a metody vedení boje. Na rozdíl od toho není takový pohled možno použít u mírových operací OSN k udržení míru s mandátem podle kapitoly VI Charty OSN, kde použití síly je možné pouze v případech legitimní sebeobrany. OSN nicméně proporcionálně aplikuje na mírové operace pravidla mezinárodního humanitárního práva.⁷³

⁷³ VÍŠEK, Jiří. *Realizace mírových operací mezinárodního společenství ve 21. století*. Bezpečnostní teorie a praxe. 2021(1), str. 27-28

3 Bezpečnostní politika České republiky

Bezpečnostní zájmy ČR popisuje stále platná Bezpečnostní strategie ČR 2015, vydaná tehdejší vládou. Rozděluje je na životní, strategické a významné.

Životním zájmem České republiky je zajištění suverenity, územní celistvosti a nezávislosti, zachování právního a demokratického státu a ochrana lidských práv a svobod svých obyvatel. Základní povinností vlády a všech orgánů veřejné správy je chránit tyto zájmy a pro jejich zajištění a obranu využít veškeré legitimní a dostupné prostředky.

Strategickými zájmy jsou mimo jiné bezpečnost a stabilita euroatlantického prostoru, prevence a zvládnutí regionálních konfliktů, zvýšení efektivity OSN a posilování soudržnosti a spolupráce EU a NATO, rozvíjení role OBSE v oblasti prevence konfliktů, kontrola zbrojení, zajištění bezpečnosti (vnitřní, ekonomické, kybernetické...) a posilování konkurenceschopnosti ČR a potlačování hrozeb ovlivňujících bezpečnost ČR a spojenců.

Dalšími významnými zájmy jsou snižování kriminality, zejména hospodářské s důrazem na boj s organizovaným zločinem a korupcí. Dále posilování zpravodajské ochrany a obrany ČR, vytváření podmínek pro tolerantní občanskou společnost a potlačování extremismu, zvyšování efektivity a profesionality soudnictví a státních institucí, rozvoj občanských sdružení a posilování informovanosti a aktivního podílu občanů na zajištění bezpečnosti. Významným zájmem je také vědecko-technologický rozvoj a ochrana životního prostředí.⁷⁴

Pro zajištění obrany České republiky je klíčové aktivně se podílet na systému kolektivní obrany NATO a solidaritě mezi spojenci. ČR se zavazuje rozvíjet schopnosti k zajištění vlastní obrany a k zapojení do kolektivní obrany NATO. Česko dále vytváří podmínky pro aktivní účast v misích OSN, NATO a EU, zapojuje se do společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie a podílí se na spolupráci a financování evropské rozvojové spolupráce. ČR dlouhodobě podporuje budování trvalých vojenských kapacit EU. Kromě zapojení

⁷⁴ VLÁDA ČR. *Bezpečnostní strategie České republiky*. Praha: MZV ČR, 2015. str. 7. ISBN 978-80-7441-005-5.

v mezinárodních organizacích ČR prosazuje své bezpečnostní zájmy také prostřednictvím bilaterálních vztahů zejména se sousedními zeměmi (Visegrádská skupina). Vláda ČR aktivně podporuje přípravu obyvatelstva na řešení mimořádných a krizových událostí.

3.1 Stálé diplomatické mise ČR

Při OSN má Česká republika tři stálé mise. Stálá mise ČR při OSN v New Yorku zastupuje zájmy ČR při jednání v sídle OSN. Diplomaté ČR prezentují a hájí česká stanoviska v organizacích spadajících pod OSN a spolu se zástupci ostatních členů EU formulují společná stanoviska. ČR má také stálou misi v úřadovně OSN v Ženevě a stálou misi pro OSN, OBSE a ostatní mezinárodní agentury ve Vídni. Pro UNESCO má Česká republika samostatnou kancelář v Paříži.

Ve Stálé delegaci České republiky při NATO v Bruselu působí pracovníci z řad ministerstev zahraničí a obrany a Armády ČR. Dle počtu zaměstnanců (cca 50) jde o druhou největší českou diplomatickou misi.

Největší diplomatickou misí (cca 170 zaměstnanců) je Stálé zastoupení České republiky při Evropské unii v Bruselu. Stálé zastoupení v Bruselu je hlavním spojovacím článkem mezi českou administrativou a unijními orgány, zastupuje ČR v institucích EU a ve spolupráci s úřadem vlády, MZV a ostatními resorty připravuje aktivity ČR na Evropských radách a radách ministrů.

3.2 Armáda ČR (AČR)

Česká republika se účastnila, nebo účastní 23 misí pod záštitou OSN, 13 misí NATO, 7 misí EU a 9 misí OBSE. Po roce 1990 působili příslušníci AČR ve více než třech desítkách zemí celého světa (Evropa, Asie, Afrika), například v roce 2020 působil v mezinárodních vojenských strukturách 204 příslušníků Armády ČR a na zahraniční operace bylo v průběhu roku vysláno celkem 1032 vojáků. Češi se do operací připojili ještě jako příslušníci Varšavské smlouvy, později pak na základě mandátu OSN či OBSE a pod velením NATO (i předtím, než jsme se stali členy). Příslušníci AČR navázali na tradici československých legií a plnili úkoly nejen v poli, ale i na velitelstvích a štábech jednotlivých operací. Dnes AČR eviduje přibližně 15 000 novodobých válečných veteránů a veteránek.

3.2.1 Perský záliv

V letech 1990 až 1991 se ještě jako člen Varšavské smlouvy Československý samostatný protichemický prapor zapojil do operací Pouštní štít a Pouštní bouře v Perském zálivu. Dvě stovky vojáků zabezpečovaly spojencům chemický a radiační průzkum a přispěly k osvobození Kuvajtu, který byl předtím obsazen iráckými vojsky.

3.2.2 Balkán

Následovalo zapojení českých vojáků do operací na Balkáně. V mírové operaci OSN UNPROFOR českoslovenští vojáci působili spolu se zahraničními partnery v sektoru JIH, v oblasti chorvatské oblasti Krajina. Hlídkovali na kontrolních stanovištích, organizovali mobilní pozorovací týmy a doprovázeli konvoje s humanitární pomocí a uprchlíky. Působili i v navazující operaci UNCRO (United Nations Confidence Restoration Operation). Operací v letech 1992–1995 se zúčastnilo 2 250 vojáků. Vysokou profesionalitu prokázal i český polní chirurgický tým, který se v počtu 40 lidí zúčastnil několika operací včetně UNTAES, kde v letech 1996 až 1998 v chorvatské Východní Slavonii poskytoval zdravotnickou péči jednotkám OSN.

V roce 1996 pomáhalo 850 českých vojáků na území Bosny a Hercegoviny monitorovat a udržovat bezpečnost a vynucovali dodržování Daytonské dohody v operaci IFOR (NATO Implementation Force). A následně pomáhali OBSE při organizaci zdejších voleb. Čeští vojáci se v letech 1996-2004 zúčastnili i navazujících operací SFOR I a II (Stabilisation Force), které pokračovaly v budování bezpečného prostředí v Bosně. Celkem operacemi IFOR, SFOR a SFOR II prošlo zhruba 6 300 vojáků. Češi působili i v navazující misi Evropské unie EUFOR, kde působila strážní četa a vrtulníková jednotka prováděla vzdušný průzkum a leteckou přepravu osob a materiálu.

Do Albánie odjel v roce 1999 kontingent 6. polní nemocnice, aby se podílel na poskytování pomoci kosovským uprchlíkům. Operace AFOR (Albania Force) se zúčastnilo zhruba 100 českých vojáků, kteří se následně přesunuli do tureckého Gölcüku, který postihlo zemětřesení.

Po vstupu do Severoatlantické aliance 12. března 1999 se Češi v červnu zapojili do operace KFOR (Kosovo Force) pod velením NATO. Operace se do roku 2013 zúčastnilo více než 7 000 příslušníků AČR, kteří v Kosovu vytvořili společný prapor se Slováký. V roce 2005 zde na rok v oblasti „Střed“ poprvé v novodobé historii příslušníci AČR řídili ostatní zahraniční vojáky. V současné době působí na velitelství KFOR 8 českých vojáků.

V roce 2001 v operaci Essential Harvest v tehdejší Makedonii, která měla za cíl odebrání a likvidaci zbraní od albánských povstalců, jednotka o 120 členech zabezpečovala ochranu velitelství mnohonárodní brigády, doprovázela zásobovací konvoje a patrolovala v prostoru velitelství.⁷⁵

3.2.3 Afghánistán

Po teroristických útocích 11. září 2001 se přes 600 českých vojáků, především chemiků účastnilo protiteroristické operace Enduring Freedom (Trvalá svoboda) v Kuvajtu v letech 2002 až 2003. Ve stejnou dobu byla do Afghánistánu (mise ISAF) vyslána česká 6. polní nemocnice tvořená 290 vojáky včetně chirurgického týmu a celkem stovka vojáků působila na mezinárodním letišti v Kábulu v letech 2004-2007, kde zajišťovala řízení letového provozu a meteorologický průzkum. Nasazení zde byli i ženisté a pyrotechnici. V rámci operace Enduring Freedom působila v Afghánistánu i Skupina speciálních sil, kde měla za úkol přispět k zabezpečení vnitřní bezpečnosti Afghánistánu prováděním průzkumu a dalšími druhy speciálních operací včetně úderných akcí s cílem eliminovat aktivity nepřítele (především Talibanu a al-Káidy). V roce 2006 ČR převzala odpovědnost za vedení celého letiště. V letech 2007-2008 AČR zajišťovala i výcvik afghánských pilotů na vrtulnících Mi-17 a Mi-24/35 a v provincii Hílmánd v operaci ISAF skupina speciálních operací SOG (Special Operations Group) Vojenské policie. V letech 2010 až 2012 se v Afghánistánu prostřídalo 50 vojáků jednotky, která vyhodnocovala radiační a chemickou situaci a měla za úkol varovat místní samosprávu a vojáky ISAF.

⁷⁵ JANOUŠEK, Petr. Čeští vojáci v novodobých zahraničních operacích, seznam jednotlivých misí. *Vojenský historický ústav Praha* [online]. Praha: Vojenský historický ústav Praha, 2020, 12. 11. 2020. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/cesti-vojaci-v-novodobych-zahranicnich-operacich-seznam-jednotlivych-misi/>

Český Provinční rekonstrukční tým (PRT) působil v Afghánském Lógaru mezi lety 2008 a 2013. Celkem se na činnosti PRT vystřídal přes 2600 vojáků (10 kontingentů), kteří měli za úkol chránit civilní experty, kteří navrhovali a zajišťovali výzkumné projekty a komunikovali s místní vládou. Nizozemskou základnu Uruzgán chránilo v letech 2008 a 2009 celkem 120 českých vojáků a v letech 2009 až 2011 působila v afghánské provincii Paktika stočlenná vrtulníková jednotka, jejímž úkolem bylo mimo jiné přepravovat materiál i osoby. V letech 2010-2012 cvičili opět Češi cvičili příslušníky místních vzdušných sil na vrtulnicích Mi-24/35 a Mi-17. Velitelství úkolového uskupení AČR ISAF v roce 2010 organizačně zastřešovalo logistickou podporu kontingentů AČR na celém území Afghánistánu. Mezi roky 2010 a 2013 cvičil v provincii Vardak tým OMLT (Operational Mentoring and Liaison Team) příslušníky pěchoty Afghánské národní armády. Od roku 2011 zde svoje afghánské kolegy cvičili i příslušníci Vojenské policie. Vojáci 601. skupiny speciálních sil z Prostějova působili ve spojenecké operaci ISAF v afghánské provincii Nangarhár v letech 2011-2012.

Mise ISAF v Afghánistánu byla ukončena ke konci roku 2014 a nová výcviková mise od roku 2015 nesla název Resolute Support Mission. Od roku 2013 do roku 2020 se prostrídalo okolo 2000 českých vojáků při ochraně vnějšího perimetru bezpečnostní zóny americké základny Bagrám (BAF). V roce 2017 zamířila do Afghánistánu jednotka vojenské policie s úkolem střežit zastupitelský úřad České republiky v Kábulu a zajistit ochranu diplomatů při výjezdech mimo zastupitelství. V misi Resolute Support Mission byl nasazen také polní chirurgický tým a jednotky AAT (Air Advisory Team). Pro českou armádu, stejně jako pro ostatní spojence bylo působení v Afghánistánu ukončeno v červnu letošního roku (oficiální ukončení mise NATO k 12. 6. 2021), během tohoto téměř dvacet let dlouhého působení se na této misi se vystřídal přes jedenáct tisíc vojáků, někteří z nich několikrát a čtrnáct českých vojáků bohužel zemřelo (Nikolaj Martynov, Milan Štěrbá, Radim Vaculík, Robert Vyroubal, Adrian Werner, David Beneš, Ivo Klusák, Libor Ligač, Jan Šenkýř, Jaroslav Lieskovan, Martin Marcin, Kamil Beneš,

Patrik Štěpánek a Tomáš Procházka). Většinou se stali obětí sebevražedných atentátníků a nástražných výbušných systémů.⁷⁶

3.2.4 Irák

V roce 2003 byla součástí operace Iraqi Freedom (Irácká svoboda) i 7. polní nemocnice, která kromě lékařské pomoci poskytovala místním také humanitární pomoc, zejména rozvoz vody. Ochranou a strážní činnost prováděli příslušníci české vojenské policie. Vojenští policisté poté v důležité misi v operaci MNF-I (Multi-National Force – Iraq) dohlíželi na činnost místní policie a pomáhali při výcviku jejích příslušníků. V roce 2005 se Češi účastnili plnění úkolů v rámci operace MNSTC-I (Multi-National Security Transition Command in Iraq) a operace NTM-I (NATO Training Mission in Iraq), v letech 2007-2009 mimo jiné střežili vchody na základnu v Basře.

V roce 2018 bylo potřeba v Iráku vytvořit úkolové uskupení v reakci na navýšený počet českých vojáků ve výcvikových jednotkách v operacích OIR (Operation Inherent Resolve) a NMI (NATO Mission in Iraq). V Iráku působila kromě Čechů na velitelství i výcviková jednotka chemického vojska a výcviková jednotka Vojenské policie. Koaliční operaci Inherent Resolve (OIR) proti Islámskému státu podpořili i vysláním leteckého poradního týmu. Po obtížích spojených s epidemií koronaviru Armáda České republiky obnovila od 1. října 2020 své zapojení do zahraniční mise OIR a eNMI (extended NATO Mission in Iraq). Na pozicích specialistů působí na velitelství 8 vojáků 7. úkolového uskupení. Působení českých vojenských sil v Iráku zaplatil v roce 2003 při havárii obrněného vozu životem nadrotmistr Pavel Maurer.

3.2.5 Air policing

České letectvo se podílelo se svými letouny JAS-39C Gripen na ochraně vzdušného prostorů zemí NATO, které nemají vlastní nadzvukové letectvo. V roce 2009 působilo v Pobaltí 120 členů kontingentu a v roce 2012 šedesát příslušníků AČR. Češi startovali z letecké základny Šiauliai v Litvě. V roce 2016 vyslala Česká republika letouny JAS-39C Gripen k ochraně vzdušného prostoru Islandu. Na

⁷⁶ JANOUŠEK, Petr. Čeští vojáci v novodobých zahraničních operacích, seznam jednotlivých misí. *Vojenský historický ústav Praha* [online]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/cesti-vojaci-v-novodobych-zahranicnich-operacich-seznam-jednotlivych-misi/>

základně na letišti v Keflavíku se vystřídalo přes 70 vojáků. V roce 2019 se Češi do Pobaltí vrátili, tentokrát na letiště Ämari v Estonsku.

3.2.6 eFP (Enhanced Forward Presence) v Lotyšsku a Litvě

Alianční předsunutá přítomnost (eFP) je jedním z výsledků Varšavského summitu NATO z července 2016. NATO vytvořilo čtyři bojová uskupení umístěná v Polsku pod vedením USA, v Litvě pod vedením Německa, v Lotyšsku pod vedením Kanady a v Estonsku pod vedením Velké Británie.

V červenci 2018 působilo v Litvě rotní úkolové uskupení (rÚU) složené z mechanizované roty s obrněnými vozidly Pandur posílené ženijní četou, logistickou jednotkou a zdravotníky v celkovém počtu do 230 osob. Po uplynutí plánovaného ročního nasazení se v červenci 2019 vojáci vrátili zpět do ČR a vystřídala je čtyři úkolová uskupení elektronického boje, která zde působila do letošního roku. V současnosti působí v Litvě úkolové uskupení pozemní protivzdušné obrany (GBAD), které tvoří vojáci z 252. protiletadlového raketového oddílu doplnění o příslušníky ze strakonického pluku a specialisty z útvarů Armády ČR. Hlavní bojovou sílu tvoří protiletadlová raketová baterie, jež je vyzbrojena protiletadlovými raketovými komplety RBS-70.

Čeští vojáci působí v Lotyšsku v rámci Alianční předsunuté přítomnosti eFP společně se zástupci dalších osmi států pod vedením Kanady od června 2018, kdy do Pobaltí odjeli vojáci 1. úkolového uskupení. Minometná jednotka byla tvořená vojáky 71. mechanizovaného praporu z Hranic. Od července 2021 působí v Lotyšsku už 7. úkolové uskupení, jehož jádro tvoří příslušníci zesílené pontonové čety 152. ženijního praporu v počtu 77 osob, které navázalo na předchozí nasazení minometných čet.⁷⁷

3.2.7 Mali

Od roku 2013 působí čeští vojáci v nebojové, výcvikové misi EU v africkém Mali (od června 2020 do ledna 2021 měla Česká republika na starosti velení celé výcvikové mise). EUTM (European Union Training Mission) pomáhá malijské armádě, aby byla v budoucnu schopna samostatně čelit útokům ozbrojených

⁷⁷ Lotyšsko a Litva. *Ministerstvo obrany ČR* [online]. Praha: Army.cz, 2021, 22. července 2021. Dostupné z: <https://www.mise.army.cz/aktualni-mise/II/default.htm>

terroristických skupin a byla schopna zajistit suverenitu a integritu Mali. V Současnosti zde v misi EUTM slouží 40 příslušníků AČR, z toho tři civilní osoby.

Druhým působením českých vojáků v Mali byla mise OSN MINUSMA (UN Multidimensional Integrated Stabilisation Mission in Mali). AČR do operace vyslala do mise MINUSMA v letech 2015-2016 úkolové uskupení speciálních sil v počtu do 25 osob, které na místě plnilo speciální operace (vedení speciálního průzkumu a zpravodajské činnosti ve prospěch velitele operace MINUSMA). Příslušníci 601. skupiny speciálních sil působili v Mali do konce roku 2016. MINUSMA usiluje především o zajištění bezpečnosti a vytváření podmínek pro další humanitární a politickou pomoc malijské vládě. Nicméně na konci května 2021 proběhl v Mali další vojenský převrat, za posledních devět měsíců už druhý. I přes tyto okolnosti a nejistou budoucnost obou misí zatím čeští vojáci v Mali na misi EUTM zůstávají a zapojují se zde i do operací OSN.

3.2.8 Turecko a Sinajský poloostrov

Česká republika se zapojila v letech 2014 a 2015 do spojenecké operace Active Fence, s cílem posílení systému protivzdušné obrany jižní části Turecka. Sedm vojáků z Lipníka nad Bečvou zajišťovalo na základně Incirlik datové, hlasové a obrazové spojení s operačním velitelstvím NATO pro nizozemské jednotky.

Od roku 2009 se čeští vojáci účastní pozorovatelské operace organizace Multinational Force and Observers (MFO) se sídlem v Římě, která má za cíl dohlížet na dodržování bezpečnostních podmínek mezi Egyptem a Izraelem. Od roku 2013 v operaci působí patnáctičlenný letecký a pozemní personál s letounem CASA C-295M. Dne 12. 11. 2020 na této misi v Egyptě při pádu vrtulníku UH-60 Black Hawk společně s dalšími šesti členy posádky zahynula, jako první česká vojákyně na zahraniční misi, rotmistryně Michaela Tichá.

3.2.9 Působení v pozorovatelských misích OSN a na štábech a velitelstvích mezinárodních operací

Čeští a dříve českoslovenští vojáci působili jako pozorovatelé OSN v řadě krizových oblastí s cílem přispět ke stabilizaci zemí zasažených konfliktem. Již v roce 1989 v Angole a poté v Namibii. Následovaly mise v Iráku, bývalé

Jugoslávii, Mosambiku, Libérii, Chorvatsku, (dnes Severní) Makedonii, Tádžikistánu, Kosovu, Sieře Leoně, Konžské demokratické republice, Etiopii a Eritreji, Afghánistánu, Sýrii, Gruzii, Moldávii, Náhorním Karabachu, Bosně a Hercegovině, Čečensku, Středoafričské republice, Mali, Izraeli a Somálsku.

Své odborné znalosti prokázali příslušníci AČR i na velitelstvích a štábech různých operací. Například ve Francii, Čadu, Egyptě, Británii, Itálii, Mali, Bosně a Hercegovině, Afghánistánu, Kosovu, Sýrii či Španělsku. Čeští vojáci se na různých velitelstvích podíleli i na několika mezinárodních námořních operacích.⁷⁸

3.3 Policie ČR (PČR)

Od roku 1999 (Kosovo) slouží čeští policisté v misích OSN, od ledna roku 2003 i v misích Evropské unie (Bosna a Hercegovina) a v pomoci státům v rámci bilaterálních smluv (Severní Makedonie, Maďarsko, Slovinsko). Od první mise v Kosovu, sloužili příslušníci PČR v zahraničních mírových misích v Afghánistánu, Bosně a Hercegovině, v Gruzii, Iráku, Jordánsku, Kosovu, Libérii, Palestině a v Podněstří. V poslední době zejména pomáhají s ochranou hranic Srbska a Severní Makedonie a policejní potápěči pomáhají s prohledáváním a odminováním řek v Bosně a Hercegovině. Dnes je prioritním zřizovatelem mírových policejních misí pro Českou republiku Evropská unie (operace EBOP).

Policejní mise jde rozdělit na dva typy: posilovací a substituční, která má za úkol nahradit místní policii.⁷⁹ Náplní policejních operací bývá nejčastěji: monitoring, poradenství, reforma a restrukturalizace místní policie, výcvik a vzdělávání nových policistů nebo vytváření nového policejního sboru a vlastní výkon policejní práce při absenci funkční místní policie.⁸⁰ Vyslání policisty musí být v souladu jak s mezinárodním právem, tak s právem vnitrostátním (§ 93 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, který opravňuje policistu působit na území jiného státu a vnitřní policejní předpisy – PPP č. 97/2018).

⁷⁸ JANOUŠEK, Petr. Čeští vojáci v novodobých zahraničních operacích, seznam jednotlivých misí. *Vojenský historický ústav Praha* [online]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/cesti-vojaci-v-novodobych-zahranicnich-operacich-seznam-jednotlivych-misi/>

⁷⁹ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 375. ISBN 978-80-7380-783-2.

⁸⁰ BOHMAN Martin. Policejní mise jako součást mezinárodní policejní spolupráce. Policejní akademie České republiky v Praze. Bezpečnostní teorie a praxe, 2007(1)

Financování misí probíhá z rozpočtové kapitoly Ministerstva vnitra. Policisté, kteří působili v místě ozbrojeného konfliktu déle než 30 dní, mohou požádat o udělení osvědčení válečného veterána.⁸¹

3.3.1 Mezinárodní spolupráce v rámci PČR

V rámci policie je ústředním orgánem pro mezinárodní policejní spolupráci Policejní prezidium, které spolupráci vykonává dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Policie ČR spolupracuje se zahraničními partnery, a to jak s mezinárodními organizacemi (Mezinárodní organizace kriminální policie Interpol), tak i orgány a institucemi Evropské unie (Europol, Frontex) nebo dalšími orgány a institucemi jiných států, zahraničními bezpečnostními sbory a subjekty.

Odbor mezinárodní policejní spolupráce plní úkoly na úrovni Policejního prezidia. Odbor sdružuje Národní ústřednu Interpolu, Národní jednotku Europolu a Národní centrálu Sirene.

Policie ČR je také zapojena do projektu společných center policejní a celní spolupráce. Jde o centra zřizovaná na základě mezinárodních smluv a ujednání, kde společně působí policisté a celníci sousedních zemí. Vyměňují se zde informace a koordinuje se mezinárodní policejní spolupráce v příhraničních oblastech. Česká republika má v současné době šest společných center pro spolupráci se všemi sousedními státy. Petrovice a Schwandorf pro Německo, Chotěbuz a Kudowa Słone pro Polsko, Drasenhofen pro Rakousko a Hodonín pro Slovensko. Projekt je financován Evropskou komisí z Fondu pro vnitřní bezpečnost (ISF).

Při řešení případů závažné trestné činnosti sehrávají důležitou roli styční důstojníci, kteří působí při zastupitelských úřadech ČR v zahraničí, při bezpečnostních sborech jiného státu nebo mezinárodních organizacích. Jde o příslušníka a zaměstnance Policie ČR vyslaného k výkonu činnosti v zahraničí

⁸¹ JAKOUBEK, Ondřej. Mezinárodní spolupráce Policie České republiky se zaměřením na zahraniční mise. *Ochrana & Bezpečnost* [online]. Ochrana a bezpečnost o. s., 2018, 7(3), str.1-4. Dostupné z: http://ochab.ezin.cz/O-a-B_2018_C/2018_OaB_C_10_jakoubek.pdf

v souvislosti s plněním úkolů policie v oblasti mezinárodní policejní spolupráce, v oblasti migrace a dokladů, nebo o národního experta policie.⁸²

3.3.2 Bilaterální smlouvy o policejní spolupráci

Bilaterální smlouvy jsou důležité zejména pro přeshraniční policejní spolupráci. Kromě sousedních a evropských zemí má ČR uzavřené bilaterální smlouvy také např. s Tureckem, Kazachstánem, Kyrgyzstánem, Uzbekistánem, Tuniskem, nebo s Chile. Tyto smlouvy upravují věci jako přeshraniční pronásledování, centra policejní spolupráce, společné hlídky, pomoc při pátrání apod. Cílem smluv je zintenzivnění spolupráce mezi policejními složkami smluvních států.

Na základě těchto bilaterálních smluv se čeští policisté účastnili misí v Severní Makedonii, Maďarsku a Slovinsku. Česká republika byla prostřednictvím Ministerstva vnitra požádána o spolupráci a pomoc při kontrole jejich hranic, přes které vede tzv. balkánská migrační trasa. Policisté vykonávají svoji zahraniční službu v české uniformě a jsou vybaveni dohodnutými donucovacími prostředky a typem služební zbraně, kterou ovšem mohou použít pouze v nutné obraně a krajní nouzi. Před zahájením výkonu společných hlídek bývají policisté proškoleni o jejich oprávněních podle práva v dané zemi. Hostitelská země zajišťuje zejména ubytování, stravu a lékařskou péči. ČR platí dopravu do cílové oblasti a zpět, a osobní náležitosti policistů. Česko podle bývalého ministra vnitra Hamáčka za období 2017-2021 na projekty spojené s ochranou vnější schengenské hranice vynaložilo 1,1 miliardy korun a na ochranu české hranice a výbavu policie 400 milionů.⁸³

3.3.3 Policie ČR v zahraničních mírových operacích

Až do roku 1999 zákon výslovně zakazoval příslušníkům Policie ČR vykonávat svoji funkci mimo hranice ČR a pod velením cizího státního příslušníka. Rezolucí Rady bezpečnosti Organizace spojených národů č. 1244/1999 byla

⁸² HAVRÁNKOVÁ, Šárka a Josef HRUDKA. Mezinárodní policejní spolupráce. *Bezpečnostní sbory* [online]. 2014, 2014(2). str. 2-3. Dostupné z: https://bezpecnostni-sbory.wbs.cz/clanky/2_2014/mezinarodni_policejni_spoluprace.pdf

⁸³ MÍKOVÁ, Eliška. Česko pošle v říjnu 50 policistů do Maďarska. Budou chránit hranice proti migrantům. *CNN Prima News* [online]. Praha: FTV Prima spol. s r.o., 2021, 27. září 2021. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/cesko-posle-v-rijnu-50-policistu-do-madarska-budou-chranit-hranice-proti-migrantum-34491>

schválena mise OSN v Kosovu (UNMIK). Česká republika do mise vyslala deset příslušníků Policie ČR a postupně byl počet navyšován až 24 policistů. Cílem mise bylo vylepšit regionální stabilitu na západním Balkáně a vytvořit podmínky pro mírový a normální život obyvatelům Kosova.

V roce 2008 se do mise UNMIK zapojila Evropská unie s misí na prosazování práva (EULEX). Hlavní zaměřením byla podpora a posilování trestního soudnictví a zabránění politickému vměšování do citlivých případů. Mise má mandát do 14. 6. 2023 a celkem v ní působilo zatím okolo 200 příslušníků PČR.

První mise EU, kam odcestovali čeští policisté byla mise v Bosně a Hercegovině (EUPM) kam v roce 2003 odcestovalo šest policistů. Jednalo se o výcvikovou misi zaměřenou na reformu bezpečnostního systému v Bosně. Celkem se na této misi vystříдалo 42 policistů z Česka.

EUPOL Afghanistan byla mise EU zřízena roku 2007 na podporu snahy Afghánské vlády o reformu policie. Hlavním cílem bylo urychlení procesu vytvoření dobře vycvičeného a funkčního policejního sboru. Na misi ukončené v roce 2016 se vystříдалo 51 příslušníků Policie ČR.

3.4 Financování

Investování dvou procent HDP do obrany členských zemí NATO je zásadním požadavkem Spojených států, jejichž obranný rozpočet tvoří více než dvě třetiny celkových vojenských výdajů aliance. Česká republika tento závazek dodržela naposledy v roce 2005. Rozpočet Ministerstva obrany po osamostatnění České republiky postupně klesal s tím, jak se snižoval počet armádní techniky a Armáda ČR se začala profesionalizovat a tím pádem klesaly početní stavy vojáků.

V roce 1993 tvořil rozpočet MO 2,61 % HDP (2,18 mld. Kč z HDP v hodnotě 910,6 mld. Kč) což byl nejvyšší poměrný výdaj, od té doby až do roku 2015 poměr výdajů setrvale klesal. V roce 2020 rozpočet MO tvořil 1,32 % HDP (5,677 mld. Kč z HDP v hodnotě 5,613 bilionů Kč). Nejnižší poměrný výdaj bylo 0,96 % HDP v roce 2014. Celkově nejnižší objem peněz šel na MO v roce 1995 2,045 miliard korun, nejvíce peněz naopak v roce 2006 a to 11,779 miliard korun, ani to ovšem

v tomto roce nestačilo na splnění závazku 2 % HDP (jednalo se o 1,96 %). Od roku 2019 se rozpočet ustálil v poměru k HDP někde mezi 1,2 až 1,3 %.⁸⁴ Ministryně obrany Jana Černochová uvedla, že by Česká republika mohla závazek dodržet poprvé po dlouhé době v roce 2025.⁸⁵

⁸⁴ ROZINA, Zdeněk, ed. Resortní rozpočet. *Ministerstvo obrany ČR* [online]. Praha: Army.cz, 2021, 13.zář 2021. Dostupné z: <https://www.mocr.army.cz/finance-a-zakazky/resortni-rozpocet/resortni-rozpocet-5146/>

⁸⁵ HRBÁČEK, Jan. Obrana může splnit závazek na rozpočet ve výši 2 procent HDP nejdřív v roce 2025. *Ekonomický deník* [online]. Praha: Media Network, 2021, 11.11.2021. Dostupné z: <https://ekonomickydenik.cz/obrana-muze-splnit-zavazek-na-rozpocet-ve-vysi-2-procent-hdp-nejdriv-v-roce-2025/>

4 Analýza konfliktu a mírové operace v Kosovu

Následující kapitola analyzuje okolnosti vedoucí ke konfliktu v bývalé jugoslávské autonomní oblasti Kosovo, situaci před válkou, reakci mezinárodního společenství na dění v Jugoslávii, jeho zapojení se do konfliktu a následné peacebuildingové programy.

4.1 Historické souvislosti

Spor o Kosovo je konfliktem o území kosovských Albánců a kosovských Srbů, kdy si oba národy nárokují právo na dané území. Pro Srby je tato oblast posvátným místem, kde byl srbský národ poražen Turky v bitvě na Kosově poli (cca 100 km severně od Skopje) v červnu roku 1389. Po druhé světové válce v roce 1945 se stalo Kosovo součástí Srbska, ve kterém byla vytvořena Autonomní oblast Kosovo a Metochie (v oficiálních srbských dokumentech je používána zkratka Kosmet, nynější vláda v Kosovu a Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 používají výhradně název Kosovo).

Kosovo leží uprostřed Balkánského poloostrova, ze všech stran obklopené horami. Tvoří jej níže položená Metochie na západě a protáhlá propadlina Kosovo Pole na východě, které od sebe odděluje horské pásmo Crnojlevo Planina (Carralevo). Největšími městy jsou Priština (Prishtinë), hlavní město s cca 200 000 obyvateli, na jihu ležící Prizren (Prizreni) se zhruba 180 000 obyvateli, na západě s necelými 100 tisíci obyvateli Peć (Pejë) a podobně velký Uroševac (Ferizaj) jihovýchodě. Městem s největším zastoupením Srbů je Severna Kosovska Mitrovica (Mitrovica e Veriut) s necelými 30 tisíci obyvateli, která je součástí města Mitrovica, rozděleného od roku 2013 řekou Ibar na Srbskou a Albánskou část.

Autonomní oblast byla na území Kosova vyhlášena poprvé v roce 1945.⁸⁶ Autonomie byla značně omezená a za Titovy vlády zažili kosovští Albánci tvrdé pronásledování i záblesky svobody. Po válce přišlo do Kosova mnoho ekonomických přistěhovalců z Albánie, kteří dostávali půdu zabavenou srbským sedlákům. Albánci byli nicméně Titovým režimem považováni na rozdíl od méně početných Černohorců za politicky nespolehlivé, takže byli v Jugoslávii

⁸⁶ ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie - Srbsko - Kosovo: kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. str. 117. ISBN 9788021054769.

považování za občany druhé kategorie.⁸⁷ Zejména po rozkmitání Tita se Stalinem byli Albánci podezříváni ze sympatií k albánskému prezidentovi a stalinistovi Enveru Hodžovi.

V roce 1968 vznikla Socialistická autonomní oblast Kosovo, která zůstala součástí Socialistické republiky Srbsko. Ústava z roku 1974 poskytla Kosovu a Vojvodině (druhá autonomní oblast v Srbsku) větší míru autonomie. Kromě toho že SAO Kosovo nemělo svoji vlajku a znak se jeho postavení se nelišilo od jednotlivých republik federace. Tento rozdíl byl vysvětlen skutečností že Albánci, stejně jako Maďaři z Vojvodiny, byli klasifikováni jako národnost, ne jako národ. Kosovo mělo vlastní samosprávu, parlament, soudní systém a bylo členem srbských i federálních orgánů, kdy ve federálním parlamentu mělo právo veta, autonomní oblasti však na rozdíl od republik neměly právo oddělit se od federace. Albánci se i nadále snažili o dosažení republikového postavení v rámci Jugoslávie, zatímco Srbové v tom viděli oslabování jejich vlivu.

V průběhu druhé poloviny 20. století se počet etnických Albánců a jejich poměr k srbskému obyvatelstvu začal díky přidělování půdy a přistěhovalectví z Albánie rychle zvětšovat. Napomáhala tomu i migrace Srbů za prací do srbského vnitrozemí. Albánci začali demonstrovat za vytvoření vlastní republiky v rámci Jugoslávie a sbližovat se se sousední Albánií. Někteří revolucionáři dokonce požadovali sjednocení všech albánských území. Všechny tyto protesty jugoslávský režim potlačil i za cenu mrtvých a několikrát vyhlášeného nouzového stavu. Petici, v níž si slovanské obyvatelstvo v Kosovu stěžovalo na diskriminaci ze strany Albánců podpořil při návštěvě Kosova tehdejší místopředseda Svazu komunistů Srbska Slobodan Milošević. Jeho projev o posvátných právech Srbů z 24. dubna 1987 je považován za počátek přechodu srbských komunistů k velkosrbskému nacionalismu.⁸⁸

Kosovský parlament se 2. července 1990 pokusil vyhlásit Kosovo svazovou republikou, v reakci na to jej srbský parlament 5. července rozpustil a převzal jeho

⁸⁷ ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie - Srbsko - Kosovo: kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. str. 130. ISBN 9788021054769.

⁸⁸ ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie - Srbsko - Kosovo: kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. str. 352. ISBN 9788021054769.

pravomoci. Definitivní konec autonomie přinesla nová srbská ústava z 28. září 1990.⁸⁹

Oboustranný nacionalismus rozdmýchal v sedmdesátých, a především osmdesátých letech historické křivdy v oblasti Kosova. Albánský nacionalismus a touha po vzniku samostatného státu nebo v menší míře i po obnovení „velké Albánie“ na straně jedné a srbský nacionalismus živený diskriminací srbské menšiny v Kosovu, který vedl k vzestupu Slobodana Miloševiče a oficiálnímu přijetí srbské extrémně nacionalistické vládní politiky.

Konflikt v Kosovu je důležité vnímat v kontextu občanské války v Jugoslávii, která odstartovala slovinskou válkou za nezávislost 27. června 1991. Kosovo bylo jedním z osmi základních celků Jugoslávie, kterou tvořilo šest republik (Srbsko, Chorvatsko, Slovinsko, Černá Hora, Makedonie a Bosna-Hercegovina) a dvě autonomní provincie v Srbsku (Vojvodina a Kosovo). Zrušení autonomie Kosova a Vojvodiny v roce 1989 bylo jedním z klíčových momentů které vedly k válce jednotlivých republik za nezávislost na Jugoslávii.⁹⁰

Po svém projevu v roce 1987 se Slobodan Milošević stal srbským národním hrdinou⁹¹ a postupně se díky své nacionalistické politice propracoval až na prezidenta Srbska, kterým byl zvolen 9. prosince roku 1990. V témže roce byla vydána nová ústava, která významně rozšiřovala Miloševičovi pravomoci. Zrušení kosovské autonomie vedlo k porušování lidských práv (dle Amnesty International především svévolné zatýkání, mučení, zadržování bez soudu) a diskriminační politice ze strany Bělehradu. Byly zrušeny noviny a televize vysílající v albánštině, ulice měnili názvy z albánských na srbské a přes 100 000 Albánců dle tamních odborů přišlo o práci. Cílem srbské politiky byla i změna etnického složení obyvatel Kosova. Albánci nesměli kupovat nemovitosti od Srbů, a naopak Srbové

⁸⁹ PELIKÁN, Jan. Srbsko a Černá Hora. *Slovanský přehled* [online]. 1996, 82(1). str. 23-43. ISSN 0037-6922. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:d2f864d9-bbe7-4614-b81d-2d620a6c3f10?page=uuid:c5d84f47-91ea-4aab-9750-3b334085c72a>

⁹⁰ Independent International Commission on Kosovo. *The Kosovo Report: Conflict, International Response, Lessons Learned*. New York: Oxford University Press, 2000. str. 34. ISBN 978-0-19-924309-3.

⁹¹ ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie - Srbsko - Kosovo: kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. str. 354. ISBN 9788021054769.

a Černohorci dostávali pobídky k osídlení oblastí v Kosovu, včetně půjček nebo přidělování volných pozemků.

V kontextu situace je docela překvapivé, že občanská válka v Jugoslávii nezačala v Kosovu. Kosovští Albánci ale nebyli apriori proti Jugoslávii, šlo jim především o zlepšení svého postavení, reformy a dodržování lidských práv. Ještě v roce 1988 proběhla v Prištině demonstrace, kde Albánci pochodovali s vlajkami již tehdy se pomalu drolicí Jugoslávie a obrazy Josipa Tita. Připojení k Albánii požadovala jen relativně malá část nejzapálenějších marxistů a příznivců Envera Hodži. Důvodem, proč byl v Kosovu až do poloviny devadesátých let relativně klid a občanská válka zde vypukla až opožděně byl především vývoj v Chorvatsku, Slovinsku a později v Bosně, který plně zaměstnával Srbskou vládu a nenásilná strategie kosovských Albánců, kteří se obávali, že Milošević čeká jen na záminku k případnému masakru Albánců.⁹²

4.2 Eskalace situace v Kosovu

Hlavní politickou silou v Kosovu v první polovině 90. let byla Liga pro demokratické Kosovo (LDK) vedená Ibrahimem Rugovou. LDK v Kosovu budovalo paralelní společnost s vlastními školami, úřady a daňovým systémem⁹³ a věřilo v získání nezávislosti pomocí delegitimizace jugoslávských státních institucí.⁹⁴ Postupně začal vliv LDK v Kosovu upadat, k čemuž přispělo i to, že na program Daytonské mírové konference v roce 1995 nebyla kosovská otázka vůbec zařazena. Na konci roku 1996 se objevuje radikální Kosovská osvobozenecká armáda (UÇK) v čele s Hashimem Thacim. Šlo o partyzánskou ozbrojenou sílu s vlastními uniformami i velením, její podpora v Kosovu postupně rostla. Cíle však neměla jednotné, část UÇK požadovala nezávislé Kosovo, část vznik „velké Albánie“. Západní státy UÇK do roku 1998 považovaly za teroristickou

⁹² JUDAH, Tim. *Kosovo: What Everyone Needs to Know*. Oxford: Oxford University Press, 2008. str. 68. ISBN 978-0-19-974103-8.

⁹³ ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie - Srbsko - Kosovo: kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. str. 434. ISBN 9788021054769.

⁹⁴ KŘÍŽ, Zdeněk. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů: komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2012. str. 43. ISBN 978-80-210-6145-3.

organizaci, nicméně vzhledem k tomu, jakou měla v té době v Kosovu podporu s ní byli nakonec nuceni jednat.

V únoru 1998 Slobodan Milošević zahájil operaci proti UÇK, která měla vliv i na civilní kosovské obyvatelstvo. Těžce ozbrojené síly jugoslávské armády a srbské policie s použitím obrněných jednotek a bojových vrtulníků zaútočily 27. února 1998 na vesnici Drenica (Drenicë). Boje trvaly několik dní, zabiti byli čtyři jugoslávští policisté a neznámý počet Albánců. Následně byla v Prištině zorganizována demonstrace, která byla násilně rozehnána. Pátého března provedli srbské síly útok na vesnici Gornje Prekaze (Prekaz i Epërm) s cílem eliminovat lídra UÇK Adema Jashariho. Srbské síly jeho dům rozstřílely dělostřeleckou palbou a na konci operace zůstalo 28 mrtvých Albánců, včetně Jashariho a jeho bratra Hamëze, a dva srbsští policisté. Z mrtvých Albánců jich 22 pocházelo z rodiny Jashari. Zatímco mezi Albánci je Jashari považován za mučedníka, Srbové ho označují jako teroristu, který si vzal rodinu jako rukojmí. Mezi jarem 1998 a březnem 1999 si boje v Kosovu vyžádali cca 1000 civilních obětí a dalších 400 000 lidí uprchlo nebo bylo vyhnáno.⁹⁵ Jugoslávským silám se podařilo do podzimu 1998 vytlačit UÇK z většiny pozic, které před válkou obsadilo. Vojensky byla tato operace úspěšná, z politického hlediska však skončila katastrofálně, jelikož v očích Západu udělala z Miloševiče viníka eskalace.⁹⁶

V květnu 1998 se po nátlaku USA sešli k jednání o řešení kosovské krize Milošević a Rugova. Posun však přineslo až říjnové jednání amerického diplomata Richarda Holbrooka (přezdívávaného pro svůj způsob jednání Buldozer) v Bělehradě s podporou OBSE. Jednalo se o poslední pokus o diplomatické řešení před zásahem NATO. Výsledná dohoda omezovala počet příslušníků jugoslávských sil v Kosovu na 20 tisíc a přítomnost 2000 členů monitorovací mise OBSE-ICTY (Mezinárodní trestní tribunál pro Jugoslávii). Pod hrozbou leteckých

⁹⁵ Independent International Commission on Kosovo. *The Kosovo Report: Conflict, International Response, Lessons Learned*. str. 2.

⁹⁶ KRÍŽ, Zdeněk. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů: komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. str. 45.

útoků NATO Milošević 14. 10. 1998 souhlasil s plněním rezoluce RB OSN č. 1199 a omezením bojových operací v Kosovu.⁹⁷

4.3 Mírová jednání

Dohoda umožnila před zimou návrat domů stovkám rodin a UÇK obsadit pozice vyklizené jugoslávskou armádou. Jugoslávská armáda prošla 15. ledna 1999 kosovskou vesnicí jménem Račak (Rečak). Druhý den našla mise OBSE na místě 45 těl v civilním oblečení. Podle NATO a Albánců šlo o zabitě civilisty, zatímco Srbové dodnes tvrdí, že šlo o ozbrojence UÇK, kteří zahynuli v boji a poté byli na místo záměrně přemístěni.⁹⁸ Incident v Račaku byl vyšetřován mnohokrát a stal se součástí obžaloby proti Slobodanovi Miloševićovi u Mezinárodního trestního soudu v Haagu, dodnes však zůstává nevyřešený.

Vedoucí mise OBSE-ICTY americký velvyslanec William Walker, který byl přímo na místě vyšetřování incidentu v Račaku veřejně odsoudil masakr a vyzval srbské úřady, aby poskytly jména velících důstojníků. Ty to odmítly s tím, že se o žádný masakr a zabíjení civilistů nejednalo, šlo o akci proti UÇK. Jugoslávské úřady v odvetě za Walkerovo obvinění 18. ledna odmítly na hranicích s Makedonií vstup do Kosova vedoucímu vyšetřovateli ICTY, který se i přes intervenci generála NATO Clarka musel vrátit do Haagu.⁹⁹

Račak zapůsobil jako jedna z posledních kapek trpělivosti Západu s Miloševićem a situací v Kosovu. Po čerstvých zkušenostech z konfliktu v Bosně představitelé Západu věřili v účinnost letecké operace v Kosovu, která by donutila jugoslávské vedení k ukončení bojových operací. Kontaktní skupina tvořená USA, Ruskem, Velkou Británií, Francií, Německem a Itálií se 29. ledna shodla na nutnosti vynucení požadavků rezolucí pod hrozbou užití vojenské síly. Zástupci kontaktní skupiny se se stranami konfliktu (za Albánce se účastnil i Thaci) sešli ve Francii na zámku Rambouillet. Obě znesvářené strany kritizovali návrhy kontaktní

⁹⁷ *NATO Handbook*. Public Diplomacy Division NATO. Brussels, Belgium, 2006. str. 149. ISBN 92-845-0178-4.

⁹⁸ KRUPKA, Jaroslav. Masakr v Račaku je i po 22 letech nevyřešený. *Deník.cz* [online]. Praha: VLTAVA LABE MEDIA, 2021. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sвета/incident-racak-kosovo.html

⁹⁹ Independent International Commission on Kosovo. *The Kosovo Report: Conflict, International Response, Lessons Learned*. str 81.

skupiny. Výsledná verze návrhu obsahovala tyto požadavky: okamžitý klid zbraní, mírové řešení konfliktu, přechodné období po dobu tří let, zajištění teritoriální integrity Jugoslávie, samosprávu Kosova, svobodné volby pod dohledem OBSE, amnestii pro činy související s konfliktem, prosazování lidských práv a ochrany menšin a mezinárodní vojenskou přítomnost pod vedením NATO. Obě strany odmítly v prvním kole jednání dohodu podepsat. Thaci nakonec souhlasil z důvodu velké podpory dohody v Kosovu. Srbové odmítli, v Paříži v březnu představili vlastní návrh, který byl však spíše pouze zdržovací taktikou.¹⁰⁰

Kosovští Albánci dohodu nakonec podepsali, sice jim nezaručovala po přechodném období samostatnost, na které již nyní trvali, ale vítali přítomnost sil NATO. To bylo naopak nepřijatelné pro Jugoslávce, kteří navrhovali maximálně přítomnost lehce vyzbrojených jednotek OSN. Avšak jednotky UNPROFOR se kvůli lehké výzbroji ve válce v Bosně moc neosvědčily a nedokázaly vynutit zajištění míru. Srbská delegace návrhy odmítla jako zasahující do nezávislosti Jugoslávie, a její okupaci. Především by ale přijetí těchto návrhů ohrozilo Miloševićovo udržení u moci a s jeho diktátorským způsobem vlády neměl žádný zájem na demokratizaci Kosova. Také věřil, že operace bude omezená a neúčinná a způsobené ztráty po chvíli NATO od letecké operace odradí a jugoslávské síly budou mít mezitím prostor vypořádat se s UÇK.¹⁰¹

4.4 Intervence NATO

Operace NATO Allied Force (oficiálně označovaná jako humanitární intervence) začala 24. března 1999 a trvala 78 dnů a zúčastnily se jí Belgie, Dánsko, Francie, Itálie, Kanada, Německo, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Španělsko, Turecko, Velká Británie a USA, které poskytly 61 % letadel, provedly 62 % všech letů a jejich personál tvořil 75 % sil NATO, přestože v oblasti neměly strategické zájmy.¹⁰²

¹⁰⁰ KŘÍŽ, Zdeněk. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů: komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. str. 50.

¹⁰¹ KŘÍŽ, Zdeněk. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů: komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. str. 52.

¹⁰² KŘÍŽ, Zdeněk. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů: komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. str. 71.

Jugoslávské síly byly velmi dobře vycvičené, vyzbrojené především sovětskou technikou a těžily hlavně ze znalosti členitého terénu v Kosovu, který umně využívali ke skrývání a klamání, i když mělo NATO samozřejmě vojenskou převahu. UÇK se nepodařilo využít leteckou podporu spojenců k rozsáhlejší ofenzivě. V dubnu, když letecká kampaň v Kosovu nepřinášela žádné vojenské ani politické výsledky začalo velení NATO i přes rozdílné a většinou odmítavé postoje zúčastněných zemí plánovat pozemní operaci. Nicméně díky neshodám a politickému vměšování ztratila koalice možnost momentu překvapení, navíc panoval názor, že by pozemní operace měla horší dopady jak pro NATO, tak pro civilní obyvatelstvo v Kosovu.¹⁰³ NATO bylo překvapené, že Jugoslávie nekapituluje a letecké údery nepřinesly změnu její politiky, zároveň existovaly obavy, že při zesílení útoků by UÇK mohla převzít kontrolu nad Kosovem a mstít se Srbům. Ničení zásobovacích tras a pozemních cílů nebylo účinné v takové míře, aby zabránilo jugoslávské armádě ve vyhánění albánského obyvatelstva.

Úspěch přinesly až letecké útoky na srbské civilní cíle, tzv. strategickou infrastrukturu (mosty, elektrárny, komunikační centra, továrny, dálnice, letiště). NATO se snažilo vyhnout civilním obětem, ale dopustilo se i několika chyb jako například bombardování čínské ambasády 7. května, což mělo následně politický dopad a 14. května kosovské obce Koriša/Korishë, kde zahynulo více než 80 obyvatel.¹⁰⁴

Letecké útoky přestaly 10. června 1999, kdy byla podepsána dohoda mezi NATO, Federální republikou Jugoslávie a Srbskou republikou. V dohodě byl ustanoven harmonogram stahování jugoslávských jednotek z Kosova. V době leteckých útoků Miloševićova armáda ještě zintenzivnila etnické čistky a vyhánění Albánců, což měla jako důsledek dalších přes 860 000 uprchlíků do okolních států, zejména Albánie (viz. operace Allied Harbour) a téměř 600 000 přesídlených v rámci Kosova (Srbská strana za důvod velké uprchlické vlny označovala

¹⁰³ EICHLER, Jan. Evropská bezpečnost a stabilita po Kosovu. *Mezinárodní vztahy / Czech Journal of International Relations* [online]. 2000, 35(4), str. 20. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/1278/1326>

¹⁰⁴ Independent International Commission on Kosovo. *The Kosovo Report: Conflict, International Response, Lessons Learned*. str 93.

samotné letecké útoky).¹⁰⁵ V Kosovu stála jugoslávská armáda v počtu asi 40 000 vojáků a 300 tanků proti zhruba 18 000 bojovníků UÇK. NATO během operace provedlo 38 400 bojových letů a 10 484 úderů.¹⁰⁶

Jugoslávský plán na změnu etnického složení kosovské oblasti a její „kolonizací“ srbským obyvatelstvem byl překažen. Jugoslávie přecenila svoje vojenské schopnosti a mezinárodní vliv Ruska, jako tradičního spojence Srbů, a naopak podcenila odhodlání států Severoatlantické aliance. Ale pro síly NATO šlo i přes konečný úspěch, pozoruhodný v tom smyslu, že válku vyhrálo samotné letectvo bez pozemní invaze, spíše o utrpěné vítězství. Kromě pochybností ohledně samotného mandátu zmíněných v následující kapitole se ukázala také naprostá závislost NATO na armádě USA, nepřipravenost a nepromyšlenost celé kampaně včetně strategie a cílů úderů (NATO po úspěchu letecké operace v Bosně prostě spoléhalo na to, že se Miloševićův režim rychle vzdá, v době kdy NATO vyhrožovalo pozemní invazí na to nebyli jeho vojáci v Bosně a Makedonii připraveni), nejednotnost a rozpory mezi jednotlivými členy aliance, dvojí velení NATO a USA, kdy některé informace si Američané nechávali jen pro sebe a neschopnost rychle reagovat na etnické čistky, které po zahájení leteckých útoků Srbové zintenzivnili. Přesto především díky velké technické převaze skončila operace Allied Force vítězstvím.¹⁰⁷

4.5 Mandát NATO k zásahu

RB OSN vyzvala 31. 3. 1998 v rezoluci č. 1160 obě strany konfliktu v Kosovu k politickému řešení a odsoudila jak nepřiměřené používání síly ze strany Jugoslávie, tak i teroristické akty UÇK. Rezoluce výslovně zdůraznila dodržení teritoriální integrity Jugoslávie a vyzvala k poskytnutí velké míry autonomie pro Kosovo. Na Jugoslávii tato rezoluce uvalila zbrojní embargo, zatím však konflikt neoznačila za hrozbu mezinárodnímu míru a bezpečnosti.

¹⁰⁵ *NATO Handbook*. Public Diplomacy Division NATO. Brussels, Belgium, 2006. str. 151. ISBN 92-845-0178-4.

¹⁰⁶ Independent International Commission on Kosovo. *The Kosovo Report: Conflict, International Response, Lessons Learned*. str. 74.

¹⁰⁷ KŘÍŽ, Zdeněk. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů: komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. str. 77

Další rezoluce ke Kosovu s číslem 1199 následovala 23. září. Rada bezpečnosti odsoudila násilí a vyhnání 230 000 obyvatel Kosova, požadovala ukončení nepřátelství a zastavení palby. Situace v Kosovu je interpretována jako bezprostředně hrozící humanitární katastrofa a odkazuje na kapitolu VII Charty OSN.

Na základě rezoluce RB OSN č. 1203 z 24. 10. 1998 vysílá do Kosova OBSE monitorovací misi ICTY s cílem monitorovat klid zbraní. Tato rezoluce opět zdůrazňuje zachování teritoriální integrity Jugoslávie, nutnost aplikace předešlých dvou rezolucí a odsuzuje akty terorismu a násilí, uvítala dohodu o redukci jugoslávských sil. Stejně jako předchozí rezoluce neobsahuje žádné zmocnění k vynucení požadavků RB silou.¹⁰⁸

Z hlediska legality, tedy zásah NATO v Kosovu nebyl schválen žádnou z rezolucí RB OSN a jednalo se tedy o porušení Charty OSN, podle které lze použít vojenskou sílu pouze v sebeobraně, nebo v rámci zajištění kolektivní bezpečnosti dle kapitoly VII. Jednalo se tedy o porušení mezinárodního práva a to porušení principu *ius ad bellum* (právo na válku), jelikož předchozí rezoluce o situaci v Kosovu nebyly dostatečně ospravedlňující k nasazení sil NATO a tento postup byl do budoucna považován za nebezpečný precedent. NATO se ani mandát v Radě bezpečnosti získat nepokusilo, jelikož se obávalo Ruského a Čínského veta, jelikož obě země vnímaly situaci jako vměšování se do vnitřních záležitostí Jugoslávie. Tehdejší generální tajemník NATO Javier Solana se na podzim roku 1998 vyjádřil, že předchozí rezoluce jsou dostatečným mandátem k operaci. Je pravdou, že ke zhoršení situace v Kosovu došlo i kvůli neakceschopnosti rady bezpečnosti. Mezinárodní nezávislá komise pro Kosovo došla k názoru, že operace NATO byla nelegální z důvodu absence mandátu OSN, ale byla legitimní. Podle komise ji ospravedlňovalo vyčerpání všech diplomatických možností a osvobození kosovských Albánců od Srbského útisku a prvotní příčinou konfliktu byla Miloševićova nacionalistická politika v Kosovu.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Rezoluce RB OSN č. 1160, 1199 a 1203.

¹⁰⁹ Independent International Commission on Kosovo. *The Kosovo Report: Conflict, International Response, Lessons Learned*. str 3.

Rusko, Indie a Bělorusko navrhly 25. března 1999 rezoluci odsuzující použití síly NATO proti Jugoslávii, ta však byla v poměru hlasů 12 ku 3 zamítnuta, a i pokud by byla přijata, byla by nejspíše vetována USA, Velkou Británií a Francií. Z výsledku hlasování přesto vyplývá, že mezinárodní společenství z pohledu mezinárodního práva ilegální vojenskou operaci odmítlo odsoudit, včetně generálního tajemníka Kofiho Annana, který kritizoval chybějící zmocnění, avšak nezpochybňoval nutnost akce a vyzdvihnul spolupráci mezi organizacemi i během operace.¹¹⁰

Následná operace NATO Joint Guardian s rozmístěním jednotek KFOR v Kosovu již měla mandát rezoluce RB OSN č. 1244. V důsledku této rezoluce byl nad Kosovem vyhlášen protektorát OSN¹¹¹ a všechny legislativní a exekutivní pravomoci získala v rámci peacekeepingu mise OSN UNMIK.¹¹² Kosovo zůstalo de iure součástí Jugoslávie, ale moc v něm de facto držely UNMIK, NATO a další mezinárodní organizace.

4.6 Cesta k nezávislosti

Teprve v dubnu 1999 po zahájení operace byly stanoveny cíle: ukončení vojenských akcí, stažení vojenských a policejních sil z Kosova, rozmístění sil mezinárodních, vytvoření podmínek pro návrat uprchlíků a práci mezinárodních organizací a konečně ustanovení politické dohody pro Kosovo v rámci dohody z Rambouillet. Dlouhodobým cílem OSN vyplývajícím z rezoluce č. 1244 byla demokratizace Kosova, teď již protektorátu OSN, kterou měla na starost OBSE. Ta pomáhala a dohlížela na vytváření samosprávných orgánů, které postupně přebíraly pravomoci od UNMIK. Největším problémem se stal budoucí status Kosova, pokusit se vyřešit tento úkol měl zvláštní velvyslanec OSN a bývalý finský prezident Martti Ahtisaari. Neúspěšné jednání s oběma stranami konfliktu od 2006. Albánci se odmítali vrátit pod správu Srbů a ti zase odmítali nezávislost Kosova. Výsledkem dlouhých jednání byl plán představený 2. února 2007

¹¹⁰ KŘÍŽ, Zdeněk. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů: komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. str. 27.

¹¹¹ BAUEROVÁ, Helena, Hana HLAVÁČKOVÁ a Ladislav CABADA. *Politika rozšiřování a země Západního Balkánu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2014. str. 125. ISBN 978-80-87956-06-9.

¹¹² Rezoluce RB OSN č. 1244

a podpořený generálním tajemníkem OSN Pan Ki-munem. Kosovo mělo zůstat pod dohledem OSN, mělo mít omezenou možnost uzavírat mezinárodní smlouvy a bylo mu zakázáno vstupovat do svazku s jinými státy, jeho orgány by byly zodpovědné za jim svěřené oblasti s důrazem na demokracii a lidská práva zejména etnických menšin. V oblasti měli být dále přítomni OSN, NATO, OBSE a EU. Součástí plánu bylo i vybudování Kosovského bezpečnostního sboru s 2 500 členy (v podstatě bývalí členové UÇK) pod velením KFOR.¹¹³

Po trvajících neúspěšných a patových jednáních o statusu Kosova vyhlásili 17. února 2008 tamní politici (s podporou západních zemí) jednostranně nezávislost. Kosovo jako první uznaly Spojené státy. V současnosti nezávislé Kosovo uznává 97 členů OSN a z toho 22 členů EU (včetně České republiky). Jeho nezávislost neuznalo např. Srbsko, Rusko, Čína, Argentina, Indie, Indonésie, Španělsko, Belgie nebo Slovensko.¹¹⁴

Evropská unie v Kosovu zahájila 9. prosince 2008 misi EULEX, která převzala většinu pravomocí od UNMIK. EU do Kosova vyslala např. policisty, soudce, celníky nebo odborníky na státní správu. Na převzetí správy se EU s OSN dohodla v roce 2008 po vyhlášení kosovské samostatnosti. Zahájení činnosti mise EULEX bylo několikrát odloženo kvůli nesouhlasu Srbska a později i kvůli námitkám Kosova. Dosavadní mise UNMIK v Kosovu v omezené míře stále působí.¹¹⁵

¹¹³ KRÍŽ, Zdeněk. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů: komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. str. 91.

¹¹⁴ Countries That Recognize Kosovo 2021. *World Population Review* [online]. Walnut: World Population Review, 2021. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/countries-that-recognize-kosovo>

¹¹⁵ ČTK. Evropa přebírá správu nad Kosovem. Nakonec souhlasilo i Srbsko. *Hospodářské Noviny* [online]. Praha: Economia, 2022, 9. 12. 2008. Dostupné z: <https://zahranicni.hn.cz/c1-31412790-evropa-prebira-spravu-nad-kosovem-nakonec-souhlasilo-i-srbsko>

Závěr

Současná mezinárodní situace a rozdělení světa na západní demokracie v čele se Spojenými státy americkými a Evropskou unií na straně jedné a Čínou a Ruskem na straně druhé začíná čím dál víc připomínat tzv. studenou válku v minulém století. Tato situace vede i k zablokování rady bezpečnosti OSN státy s právem veta, které svými protichůdnými zájmy a politickými cíli blokují přijetí důležitých rezolucí schopných řešit menší mezinárodní konflikty.

O reformě RB OSN se mluví delší dobu, stálými členy by se dle mého názoru mohly stát země jako Německo, Indie, Austrálie, Indonésie, Egypt, Brazílie, Pákistán, Japonsko nebo Mexiko. Nicméně vzhledem k potřebnému dvoutřetinovému souhlasu členů a zejména souhlas všech stálých členů s právem veta se mi tato možnost zdá v současnosti politicky neprůchodná, navíc více zemí s právem veta spíše akceschopnost RB OSN ještě více oslabí. S tím souvisí i precedent kosovské operace Allied force. Vzhledem k výše uvedenému je možné že v blízké budoucnosti a neakceschopnosti OSN ve sporných případech budou operace k vynucení a udržení míru provádět „na vlastní pěst“ mezinárodní organizace typu NATO, nebo Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti. Nebo je dokonce mohou podnikat samotné velmoci a následně si operaci „nechat schválit“ Radou bezpečnosti či alespoň Valným shromážděním. V případě odsuzující rezoluce budou tuto jednoduše vetovat. V případě mezinárodních misí, se kterými souhlasí všechny strany konfliktu problém nenastává, avšak v případě jednostranné intervence dochází k ohýbání a porušování mezinárodního hmotného práva. Čím více se těchto situací bude objevovat, tím více bude svět potřebovat akceschopnou OSN.

V práci bylo zmíněno klíčové postavení Organizace spojených národů. Pokud OSN zjednodušeně v oblasti mírových operací přirovnáme k „zákonodárné moci“ pak NATO se v posledních letech stalo „mocí výkonnou“ a OBSE by se dala v uvozovkách považovat za „moc soudní“. Všechny tyto tři aspekty obsahuje OSN i samo o sobě, nicméně funkční spolupráce těchto tří organizací byla v posledních letech pro potlačení konfliktů ohrožujících mír ve světě klíčová. Z ostatních velkých hráčů se Rusko zaměřuje zejména na konflikty ve svém okolí, a to bohužel nejen tím, že je urovnává (boje o Náhorní Karabach mezi Arménií a Ázerbájdžánem,

nepokoje v Kazachstánu), tak je i samo vytváří (válka v Gruzii, obsazení Krymu, situace na Ukrajině). Čína se do řešení těchto situací nezapojuje prakticky vůbec a stará se jen o svoji politiku.

Konflikt v Kosovu a operace NATO, která sice nebyla v souladu s mezinárodním právem a tím pádem legální, ale vzhledem k situaci byla nejspíše nezbytná by se dnes dle mého názoru dost možná neodehrála. Rusko, tradiční spojenec Srbska má dnes mnohem větší vliv, než v devadesátých letech a mnohem agresivnější zahraniční politiku, to samé Čína. Naopak EU je v zahraniční politice neprůbojná a nejednotná a USA se soustředí na své spory s Čínou a Pacifickou oblast. Bez USA jsou členové NATO neschopní nějaké větší operace, a tak je možné, že kdyby konflikt v Kosovu probíhal za dnešní situace, mohl by skončit podobně jako ve Rwandě.

Válka v Kosovu sice dávno skončila, ale výsledek nemůže být považován za úplně uspokojivý. Vznikl stát, s jehož vznikem na začátku operace nikdo nepočítal a nikdo jej nechtěl. Kosovo dnes neuznávají ani všechny členské země EU, Srbům je trnem v oku, a i část samotných kosovských Albánců upřednostňuje před nezávislostí spojení s Albánií. O mírovém soužití dvou etnik nemůže být moc řeč, Srbové a Albánci žijí spíše odděleně vedle sebe pod dohledem KFOR a EU než ve společném státě. EU se snaží spory urovnat a v dlouhodobém horizontu obě země integrovat do Unie a tím snad vyřešit situaci na tradičně problematickém Balkáně, ale mezitím se začíná komplikovat situace v Bosně, která už byla považovaná za celkem stabilní.

Mezinárodní mírové operace se v 21. století vyvinuli v komplexní program od vynucení zastavení bojů, přes dohled nad svobodnými volbami až po rekonstrukci a ekonomickou a humanitární pomoc. Zlepšila se organizace i spolupráce, mnoho operací je považováno za úspěch a přínos v postižených oblastech. Přesto se v některých případech může zdát, že se jedná o boj s větrnými mlýny.

Seznam zkratek

AAT	Skupina leteckého dohledu (<i>Air Advisory Team</i>)
AČR	Armáda České republiky
AFOR	Operace NATO Allied Harbour
AWACS	létařící středisko velení a řízení (<i>Airborne Warning And Control System</i>)
BAF	Letiště v afghánském Bagramu (<i>Bagram Air Field</i>)
CERT	Skupina pro reakci na počítačové hrozby EU
ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
EBOP	Evropská bezpečnostní a obraná politika
ECB	Evropská centrální banka
ECOSOC	Ekonomická sociální rada OSN (<i>United Nations Economic and Social Council</i>)
eFP	Alianční předsunutá přítomnost (<i>enhanced Forward Presence</i>)
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
EP	Evropský parlament
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
EUAM	Poradní mise EU (<i>European Union Advisory Mission</i>)
EUBAM	Mise Evropské unie pro pomoc na hranicích (<i>European Union Border Assistance Mission</i>)

EUCAP	Budovatelská mise EU (<i>European Union Capacity Building Mission</i>)
EUFOR	Vojenská mise EU
EULEX	Mise EU k prosazování práva (<i>European Union Rule of Law Mission</i>)
EUMM	Pozorovatelská mise EU (<i>European Union Monitoring Mission</i>)
EUNAVFOR	Námořní mise EU
EUPM, EUPOL	Policijní mise EU (<i>European Union Police Mission</i>)
Euratom	Evropské společenství pro atomovou energii
EUTM	Výcviková mise EU (<i>European Union Training Mission</i>)
GBAD	Pozemní protivzdušná obrana (<i>Ground Based Air Defence</i>)
HDP	Hrubý domácí produkt
ICTY	Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (<i>International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia</i>)
IFOR	Mise NATO v Bosně (1995-1996)
ISAF	Mise NATO v Afghánistánu
ISF	Fond pro vnitřní bezpečnost EU
KBSE	Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
KFOR	Mise NATO v Kosovu
Kosmet	Zkratka používaná v Srbsku pro oblast Kosova a Metochie
LDK	Liga pro demokratické Kosovo (<i>Lidhja Demokratike e Kosovës</i>)
MFO	Mezinárodní pozorovatelská organizace (<i>Multinational Force and Observers</i>)
MHP	Mezinárodní humanitární právo

MINUSMA	Stabilizační mise OSN v Mali (<i>UN Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali</i>)
MNF-I	Vojenské velení koaličních sil v Iráku (<i>Multi-National Force – Iraq</i>)
MNSTC-I	Výcviková mise koaličních sil v Iráku (<i>Multi-National Security Transition Command – Iraq</i>)
MO	Ministerstvo obrany České republiky
MVČK	Mezinárodní výbor Červeného kříže
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
NATO (OTAN)	Severoatlantická aliance
NDR	Německá demokratická republika
NMI (eNMI)	Mise NATO v Iráku (<i>extended NATO Mission Iraq</i>)
NTM-I	Výcviková mise nato v Iráku (<i>NATO Training Mission – Iraq</i>)
OBSE (OSCE)	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OECC	Organizace pro Evropskou hospodářskou spolupráci, předchůdce OECD
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OIR	Koaliční operace proti Islámskému státu (<i>Operation Inherent Resolve</i>)
OSN (UN)	Organizace spojených národů
PČR	Policie České republiky
PPP	Pokyn policejního prezidenta
PRT	Provinční rekonstrukční tým
PSO	Operace na podporu míru (<i>Peace support operations</i>)

RB OSN	Rada bezpečnosti OSN
ROE	Pravidla nasazení (<i>Rules of engagement</i>)
rÚU	Rotní úkolové uskupení
SAO	Socialistická autonomní oblast (v bývalé Jugoslávii)
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
SFOR	Mise NATO v Bosně (1996-2004)
SOG	Skupina speciálních operací (<i>Special Operations Group</i>)
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
UÇK	Kosovská osvobozenecká armáda (Ushtria Çlirimtare e Kosovës)
UNCRO	Mírová operace OSN v Chorvatsku (<i>United Nations Confidence Restoration Operation</i>)
UNEF	Pohotovostní jednotky OSN (na Sinajském poloostrově)
UNESCO	Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu
UNICEF	Dětský fond Organizace spojených národů
UNMIK	Mise OSN v Kosovu (<i>United Nations Mission in Kosovo</i>)
UNPROFOR	Mise OSN ve válce v Jugoslávii (<i>United Nations Protection Force</i>)
UNTAES	Přechodná správa OSN pro východní Slavonii, Baranju a Západní Sirmium
USA	Spojené státy americké

Seznam literatury

Veškeré elektronické zdroje byly ověřeny k 11.1.2022

Knihy a publikace

AKONOR, Kwame. *UN Peacekeeping in Africa. A Critical Examination and Recommendations for Improvement*. Cham: Springer, 2017. 96 s. 978-3-319-39160-1.

BALABÁN, Miloš a Libor STEJSKAL. *Kapitoly o bezpečnosti*. 2., změň. a dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010. 484 s. ISBN 978-80-246-1863-0.

BAUEROVÁ, Helena, Hana HLAVÁČKOVÁ a Ladislav CABADA. *Politika rozšiřování a země Západního Balkánu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2014. 247 s. ISBN 978-80-87956-06-9.

BÍLKOVÁ, Veronika, ed. *Mezinárodní humanitární právo - vznik, vývoj a nové výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. 560 s. ISBN 978-80-87975-35-0.

BÍLKOVÁ, Veronika a Marek JUKL, ed. *Mezinárodní humanitární právo: odpovědi na vaše otázky*. Praha: Český červený kříž, 2009. 44 s. ISBN 978-80-87036-37-2.

BENEŠ, Edvard. *Demokracie dnes a zítra*. Praha: Čin, 1948. 320 s.

BENEŠ, Edvard. *Společnost národů, její účel a organisace*. Praha: Státní nakladatelství, 1932. 80 s.

DZURO, Vladimír. *Vyšetřovatel: démoni balkánské války a světská spravedlnost*. Praha: Grada Publishing, 2017. 256 s. ISBN 978-80-271-0507-6.

EICHLER, Jan. *Evropská bezpečnost 25 let po skončení studené války*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2016. 271 s. ISBN 978-80-245-2171-8.

EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006. 303 s. ISBN 80-7278-326-2.

Evropská bezpečnostní strategie: Bezpečná Evropa v lepším světě. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie: Úřad pro publikace Evropské unie, 2009. 50 s. ISBN 978-92-824-2416-2.

Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005. 297 s. ISBN 80-86348-02-4.

Independent International Commission on Kosovo. *The Kosovo Report: Conflict, International Response, Lessons Learned*. New York: Oxford University Press, 2000. 377 s. ISBN 978-0-19-924309-3.

JUDAH, Tim. *Kosovo: What Everyone Needs to Know*. Oxford: Oxford University Press, 2008. 208 s. ISBN 978-0-19-974103-8.

KISSINGER, Henry. *Uspořádání světa: státní zájmy, konflikty a mocenská rovnováha*. Praha: Prostor, 2016. Obzor (Prostor). 399 s. ISBN 978-80-7260-335-0.

KŘÍŽ, Zdeněk. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů: komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2012. 134 s. ISBN 978-80-210-6145-3.

NATO Handbook. Public Diplomacy Division NATO. Brussels, Belgium, 2006. 403 s. ISBN 92-845-0178-4.

PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 2. přepracované a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. 472 s. ISBN 978-80-7380-783-2.

POSPÍŠIL, Ivo a Zdeněk KŘÍŽ. *Ozbrojené konflikty po konci studené války*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2012. 320 s. ISBN 978-80-210-6047-0.

SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. 2. doplněné vydání. Praha: Auditorium, 2019. 200 s. ISBN 978-80-87284-73-5.

ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie - Srbsko - Kosovo: kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 471 s. ISBN 9788021054769.

VLÁDA ČR. *Bezpečnostní strategie České republiky*. Praha: MZV ČR, 2015. 24 s. ISBN 978-80-7441-005-5.

Vše o OSN: historie, struktura, financování. Praha: Informační centrum OSN, 2014. 16 s. ISBN 978-80-86348-18-6.

Vše o OSN: systém organizace. Praha: Informační centrum OSN, 2014. 20 s. ISBN 978-80-86348-21-6.

United Nations Peacekeeping Operations. Principles and Guidelines. [online]. New York: United Nations, 2008, 100 s. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf.

Časopisy

BOHMAN Martin. *Policejní mise jako součást mezinárodní policejní spolupráce*. Policejní akademie České republiky v Praze. Bezpečnostní teorie a praxe, 2007(1)

BUREŠ, Oldřich. *Mírové operace OSN v postbipolárním světě – méně znamená více*. Mezinárodní vztahy [online]. 2003, 2003(3), 24-43. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/download/83/80>

EICHLER, Jan. *Evropská bezpečnost a stabilita po Kosovu*. Mezinárodní vztahy / Czech Journal of International Relations [online]. 2000, 35(4), 17-28. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/1278/1326>

HAVRÁNKOVÁ, Šárka a Josef HRUDKA. *Mezinárodní policejní spolupráce. Bezpečnostní sbory* [online]. 2014, 2014(2), 1-5. Dostupné

z: https://bezpecnostni-sbory.wbs.cz/clanky/2_2014/mezinarodni_policejni_spoluprace.pdf

JAKOUBEK, Ondřej. *Mezinárodní spolupráce Policie České republiky se zaměřením na zahraniční mise*. Ochrana & Bezpečnost [online]. Ochrana a bezpečnost o. s., 2018, 7(3), 1-4. Dostupné z: http://ochab.ezin.cz/O-a-B_2018_C/2018_OaB_C_10_jakoubek.pdf

PELIKÁN, Jan. *Srbsko a Černá Hora*. Slovanský přehled [online]. 1996, 82(1), 23-43. ISSN 0037-6922. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:d2f864d9-bbe7-4614-b81d-2d620a6c3f10?page=uuid:c5d84f47-91ea-4aab-9750-3b334085c72a>

VÍŠEK, Jiří. *Realizace mírových operací mezinárodního společenství ve 21. století*. Bezpečnostní teorie a praxe. 2021, 2021(1), 23-42.

Právní předpisy a smlouvy

COUNCIL DECISION of 31 December 1998 concerning the monetary arrangements in the French territorial communities of Saint-Pierre-et-Miquelon and Mayotte [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1999:030:0029:0030:EN:PDF>

Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora [online]. Praha: Informační ústředí OSN v Praze, 1968. Dostupné z: <http://dag.un.org/bitstream/handle/11176/387330/CZECH.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Pokyn policejního prezidenta č. 97/2018, kterým se upravuje vysílání příslušníků Policie České republiky do zahraničních mírových operací a kterým se mění pokyn policejního prezidenta č. 231/2016, o psychologických službách (o vysílání do zahraničních mírových operací)

RB OSN. 1998a. *Resolution 1160*. Zasedání RB OSN č. 3868, 31. března [online]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/1160\(1998\)](https://undocs.org/S/RES/1160(1998))

RB OSN. 1998b. *Resolution 1199*. Zasedání RB OSN č. 3930, 23. září [online]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/1199\(1998\)](https://undocs.org/S/RES/1199(1998))

RB OSN. 1998c. *Resolution 1203*. Zasedání RB OSN č. 3937, 24. října [online]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/1203\(1998\)](https://undocs.org/S/RES/1203(1998))

RB OSN. 1999a. *Resolution 1244*. Zasedání RB OSN č. 4011, 10. června [online]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/1244\(1999\)](https://undocs.org/S/RES/1244(1999))

Severoatlantická smlouva. Washington, D.C., 4. dubna 1949 [online]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=cs

Internetové články a zdroje

A short history of NATO. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brussels: NATO, 2021. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm

Countries That Recognize Kosovo 2021. *World Population Review* [online]. Walnut: World Population Review, 2021. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/countries-that-recognize-kosovo>

Časová osa: Spolupráce EU v oblasti bezpečnosti a obrany. *Evropská rada - Rada Evropské unie* [online]. Brusel: Evropská unie, 2021. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/defence-security/defence-security-timeline/>

Česká televize, Společnost národů nepodařený pokus, 2009 [online]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1420898-spolecnost-narodu-nepodareny-pokus>.

ČTK. Evropa přebírá správu nad Kosovem. Nakonec souhlasilo i Srbsko. *Hospodářské Noviny* [online]. Praha: Economia, 2022, 9. 12. 2008. Dostupné z: <https://zahranicni.hn.cz/c1-31412790-evropa-prebira-spravu-nad-kosovem-nakonec-souhlasilo-i-srbsko>

Field Operations. *U.S. Mission to the OSCE* [online]. Vienna: U.S. Mission to the OSCE, 2021. Dostupné z: <https://osce.usmission.gov/our-relationship/about-osce/field-operations/>

Hlavní orgány Severoatlantické aliance. *Ministerstvo obrany ČR* [online]. Praha: Army.cz, 2021, 2021 Dostupné z: <https://www.mocr.army.cz/nato/hlavni-organy/hlavni-organy-severoatlanticke-aliance-8248/>

HRBÁČEK, Jan. Obrana může splnit závazek na rozpočet ve výši 2 procent HDP nejdřív v roce 2025. *Ekonomický deník* [online]. Praha: Media Network, 2021, 11.11.2021. Dostupné z: <https://ekonomickydenik.cz/obrana-muze-splnit-zavazek-na-rozpocet-ve-vysi-2-procent-hdp-nejdriv-v-roce-2025/>

Informace o NATO. *Natoaktual.cz* [online]. Ostrava: Jagello 2000, 2021, 2021 [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://www.natoaktual.cz/projekty/licnatoinformace>

JANOUSHK, Petr. Čeští vojáci v novodobých zahraničních operacích, seznam jednotlivých misí. *Vojenský historický ústav Praha* [online]. Praha: Vojenský historický ústav Praha, 2020, 12. 11. 2020. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/cesti-vojaci-v-novodobych-zahranicnich-operacich-seznam-jednotlivych-misi/>

KRUPKA, Jaroslav. Masakr v Račaku je i po 22 letech nevyřešený. *Deník.cz* [online]. Praha: VLTAVA LABE MEDIA, 2021. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_svetu/incident-racak-kosovo.html

League of Nations. *UN Geneva* [online]. Geneva: United Nations Office at Geneva. Dostupné z: <https://www.ungeneva.org/en/history/league-of-nations>

Looking Back/Moving Forward. *UNIS Vienna* [online]. Vienna: UNIS, 2008. Dostupné z: <https://unis.unvienna.org/unis/en/60yearsPK/>

Lotyšsko a Litva. *Ministerstvo obrany ČR* [online]. Praha: Army.cz, 2021, 22. července 2021. Dostupné z: <https://www.mise.army.cz/aktualni-mise/III/default.htm>

MÍKOVÁ, Eliška. Česko pošle v říjnu 50 policistů do Maďarska. Budou chránit hranice proti migrantům. *CNN Prima News* [online]. Praha: FTV Prima spol. s r.o., 2021, 27. září 2021. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/cesko-posle-v-rijnu-50-policistu-do-madarska-budou-chranit-hranice-proti-migrantum-34491>

Military and civilian missions and operations. *EEAS* [online]. Brussels: EU, 2021. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en

Mírové operace OSN. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. Praha: UNIC Praha, 2021. Dostupné z: <https://www.osn.cz/licentrum/pro-skoly/vzdelavaci-programy/mirove-operace-osn/>

Mise a operace Severoatlantické aliance. *Natoaktual.cz* [online]. Ostrava: Jagello 2000, 2021. Dostupné z: https://www.natoaktual.cz/zpravy/lmise_main

OBSE. *Stálá mise České republiky při OSN, OBSE a ostatních mezinárodních organizacích ve Vídni* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2021. Dostupné z: https://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/obse/predsednictvi_obse/index.html

Organizační struktura. *OSN Česká republika* [online]. Praha: UNIC Praha, 2021. Dostupné z: <https://www.osn.cz/osn/organizacni-struktura>

Operations and missions: past and present. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brussels: NATO, 2021. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52060.htm

ROZINA, Zdeněk, ed. Resortní rozpočet. *Ministerstvo obrany ČR* [online]. Praha: Army.cz, 2021, 13. září 2021. Dostupné z: <https://www.mocr.army.cz/finance-a-zakazky/resortni-rozpocet/resortni-rozpocet-5146/>

United Nations Emergency Force I (UNEF I). *United Nations Peacekeeping* [online]. New York: United Nations, 2021. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unefi.html>

United Nations History. *UN Geneva* [online]. Geneva: United Nations Office at Geneva. Dostupné z: <https://www.ungeneva.org/en/history/united-nations>

Váš portál Evropské unie. *Evropská unie* [online]. Lucemburk: Evropská komise, Generální ředitelství pro komunikaci, 2021. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/index_cs

What we do. *Organization for Security and Co-operation in Europe* [online]. Vienna: OSCE, 2021. Dostupné z: <https://www.osce.org/what-we-do>

Who we are. *Organization for Security and Co-operation in Europe* [online]. Vienna: OSCE, 2021. Dostupné z: <https://www.osce.org/who-we-are>

Základní data o EU. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2021. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9021/sekce/zakladni-data-o-eu/>